

IVAN RABLJANIN

(Prilog o naoružanju dubrovačkih brodova XVI stoljeća)

CVITO FISKOVIC

O naoružanju starih dubrovačkih brodova iz doba cvata Dubrovačke trgovačke mornarice nije mnogo pisano. U knjizi o dubrovačkim brodovima XVI. stoljeća izneseni su opći podaci o ondašnjim jedrenjacima,¹ ali nisu doneseni posebni dubrovački primjeri, jer autor nije ispitivao arhivsku građu. U temeljnoj studiji o dubrovačkom pomorstvu tokom XVI. stoljeća² napisano je samo da je potražnja broskog oružja bila velika, budući da su trgovački brodovi bili dobro naoružani, da bi se mogli braniti od gusarskih napada, a da su Dubrovčani »topove različite veličine i puške poručivali u Italiju većinom u Veneciju«. Ta tvrdnja je vjerojatno osnovana na arhivskim dokumentima, ali se ipak ne može prešutjeti činjenica, da su Dubrovčani, koji su nastojali sve zanate okupiti i razviti u svojoj državi, da bi se što više oslobodili inostranih narudžbi, lijevali tokom XVI. stoljeća oružje za svoje brodove i u vlastitim lijevanicama i dobavljali ih ponekad iz susjednih dalmatinskih gradova, a ujedno ih izvozili u susjednu Italiju, Španjolsku i u ostale zemlje.

Pored nekih već poznatih, navest ću o tome i nekoliko novih potvrda, koje sam našao u Dubrovačkom arhivu.

U drugoj polovici XV. stoljeća lijevao je za brodove topove i bombe Mihovil iz Firence.³ U srpnju 1505. godine obavezao se kovač Radoslav Stojanović, da će za brod Vlada Sorkočevića skovati tri željezne bombe sa šest maškula (canones), a kovači Luka Milišić i Radovan Radibratović, da će mu učiniti također šest željeznih bombarda i to sve do sredine rujna ili nešto prije kada Sorkočević porine svoj brod. Za to oružje bili su isplaćeni već sredinom kolovoza iste godine.

Oba majstora su ljeti 1505. prihvatili narudžbu katalonskog konzula u Dubrovniku Perota Torilije za kovanje dviju željeznih bombarda s tri maškula, za njegov brod koji se upravo tada gradio na brodogradilištu u Senju. Ljeti 1507. godine naoružavao je svoj brod pomorski kapetan Jakov Antičević iz istaknutog pomorskog mjesta Lopuda. Naručio je stoga posljednjeg kolovoškog dana te godine dubrovačkom kovaču Radosavu Stojanoviću tri cijevi željeznih bombarda opasnih obručima, Radovanu Radibratoviću dvije, a Luki Miličeviću (Milišiću) tri i to sve prema uzorku o kojemu se s njima dogovorio. Radosav i Radovan su mu te cijevi

predali u studenom i bili su za to isplaćeni, a vjerojatno je to učinio i Luka Miličević.⁴

Radosav Stojanović i Luka Miličević ili Milišić obećali su Niku Ranjini u listopadu 1509. godine, da će skovati sidro za njegov brod, koje će procijeniti inženjer Paskoje Miličević i četiri bombarde sa šest maškula (canones).⁵

Kovačnica Radoša ili Radovana Radibratovića bila je u prvoj polovici 16. stoljeća vrlo aktivna i poznata. Majstor se udruživao zbog čestih narudžbi s ostalim kovačima i primao nekoliko učenika iz grada, područja Dubrovačke Republike i susjedne Hercegovine. Godine 1505. i 1506. radio je s kovačem Bartulom Radovanovićem iz dubrovačkog predgrada Ploča. U travnju 1506. uzeo je za pomoćnika Antuna Radovanovića iz sredovječnog dubrovačkog sela Ošlja, poznatog po svojoj preromaničkoj crkvi, za šest godina, u listopadu slijedeće godine Stjepana Đurđeva, a u rujnu 1509. Kristića Mihočevića iz visokog sela Žukovca nad Trstenicom (Orebići), kmeta vlastelina Bartula Bunića i to za pet godina. Ljeti 1526. godine stupio je u njegovu kovačnicu neki mladić iz Popova Polja, a 1528. Leonardo Stjepanović. Udružio se 1526. a zatim 1529. godine s kovačem Đurđem Raljanovićem, a 1528. s nekim kovačem Vučićem, da skupa rade tri godine. Iz toga se, kao i iz mnogih drugih ugovora između kovača i njihovih pomoćnika iz Spiča, Trebinja, Dračevica i ostalih mjesta, bar donekle vidi da su dubrovački kovači, koji su kovali brodske topove u prvoj polovici 16. stoljeća bili trajno zaposleni, što je uostalom i prirodno, jer je u grad stizalo iz susjedne Bosne mnogo željeza, bakra i ostalih kovina. Bilo je i konkurencije među njihovim radionicama. Radoš se npr. sukobljavao i sa svojim drugom Valentinovićem, koji ga je optužio da ometa rad njegove radionice.

Dubrovački kovač Radoš Radibratović ljevao je u siječnju 1514. godine također bombarde.⁶ Delčić piše,⁷ da mu ih je naručio Senat i da je to oružje bilo određeno za brod. Iz Delčićeva pisanja se međutim ne vidi, da li su to one bombarde koje mu je tog istog dana, 10. siječnja spomenute godine, naručio skupa s tri maškula i ostalim potrebitim alatom Lopudanin Ivan Markov, a koje su u ožujku već bile gotove. Bit će da su te željezne bombarde bile za Ivanov brod, jer se u rujnu 1514. godine taj isti Radoš ili Radovan Radibratović obavezao, da će Šipancu Antunu Ivanovu patronu lađe skovati četiri željezne bombarde i šest maškula. Pri tome radu pomagao mu je i kovač Luka Miličević.

U rujnu 1524. obavezao se Radoš skupa sa svojim drugom Marinom Lukinim, da će saliti za pomorskog kapetana Tomu Antunova također Šipanca, četiri željezne bombarde, čije će lopte težiti dvadeset i pet dubrovačkih libara, a cijevi biti duge četiri i po dubrovačka lakta, zatim druge četiri bombarde, čije će kugle biti teške šesnaest dubrovačkih libara, a cijevi također duge četiri i po lakta s odgovarajućim maškulima. Naručitelj ih je postepeno isplaćivao i u svibnju 1526. godine oni su izjavili, da su podmireni za posao izvršen prema ugovoru.⁸

Tokom XVI. stoljeća, u doba najvećeg razvoja dubrovačkog pomorstva, topovi su se izrađivali ne samo u gradu već i na otoku Šipanu, gdje

je bilo jedno od poznatijih dubrovačkih brodogradilišta. U srpnju 1528. godine obavezao se Korčulanin Marko Tolosić, kovački protomajstor, stanovnik Šipana, da će učiniti Antunu Ivanovu Parapugni dvije bombarde s tri maškula prema mjerama, koje mu je dao naručitelj,⁹ a kovač Mihovil Marković, koji je također bio nastanjen na tom otoku, izjavio je, u veljači 1530. godine, da je dubrovačkom vlastelinu Niku Kristovu Kabužiću skovao tri bombarde i pet željeznih maškula.

Te godine se obavezao u veljači da će skovati vlastitim željezom Ivanu Junijevu Gradiću dvije željezne bombarde sa tri maškula duge šest i po stopa koje će moći pucati kuglom od dvadeset libara. Očito da je vlastelin bio tim oružjem zadovoljan, pa mu je u kolovozu te godine uz iste uvjete naručio još dvije bombarde, a u listopadu 1531. godine poručio mu je Miho Rastić za svoj jedrenjak tri željezne bombarde sa pet maškula upravo onakve kakve Mihovil bijaše skovao spomenutom Gradiću. Marković je boravio neko vrijeme na Šipanu, a zatim u Korčuli, vjerojatno za to da može na brodogradilištima tih mjesta kovati oružje i ostali željezni pribor novosagrađenih brodova.¹⁰

Kabužić je tih godina naručivao topove i kod dubrovačkih i kod hvarskih kovača, koji su bili okupljeni oko onamošnjega brodogradilišta. Najprije 27. kolovoza 1529. godine naručio je dubrovačkim kovačima Nikoli Radosaljiću i Jurju Nikoliću »duo pezia artegliariae cum tribus cagnolis«,¹¹ a zatim mu se u studenom iste godine obavezao u notarijatu hvarski kovač Nikola Marinov, da će mu prevesti, netom poboljša vrijeme, bombardu i dva maškula, koja mu je bio učinio u Hvaru. I doista nakon mjesec dana izvršio je svoju obavezu.¹² Netom je primio to oružje, Kabužić je predao u prosincu hvarskom kovaču Matu Jurjevu i njegovom zetu Nikoli Vladiću, također kovaču, izvjesnu količinu željeza, da mu učine maškul i bombardu sličnu onima koje su mu predali prošlih dana u Gružu. Oni su obavezu izvršili, predavši mu u siječnju 1531. godine spomenutu bombardu i maškul. Iz njihova ugovora se vidi, da su imali skovati Kabužiću i sedam smarilija sa četrnaest maškula i još nekoliko bombardu, koje su mu imali učiniti u Hvaru.¹³ U ugovoru se doduše nigdje ne spominje, da je to oružje bilo namijenjeno brodovima, ali je to vjerojatno, jer se zna, da su se smarilije upotrebljavale na dubrovačkim jedrenjacima.¹⁴ Kabužiću su naime u studenome 1529. godine dva dubrovačka kamenara, Riječanin Maroje Ostojić i Gružanin Vlahota Antunović obećali četrdeset kamenih kugla za brodske bombarde.¹⁵ Istog dana, 13. studenoga 1529. godine, kad je već spomenuti hvarski kovač Nikola Marinov obećao Kabužiću bombardu i dva maškula, drugi mu je dubrovački vlastelin Lucijan Danijelov Kabužić naručio, da mu dovede u Dubrovnik četiri bombarde i osam maškula »za upotrebu na brodu«.

Hvarski kovač Mato Jurjev skovao je 1529. godine. Niku Jerovu Buniću dva željezna komada za osiguranje bombarde i maškula (braghe?) i četiri željezna maškula sa četiri željezna komada poput onih koji su bili na brodu vlastelina Beneše, a uz cijenu koju mu platiše Kabužići, za čiji je brod zastalno također kovao slične dijelove oružja.

Dubrovački kovači Đurađ Nikolić i Nikola Radosaljić skovali su 1531. godine željeznu bombardu s maškulom za brod Frana Kabužića.¹⁶

Dubrovački kovač Marin Lukin, koji je popravljao oružje u dubrovačkoj vojsci,¹⁷ kovao je oružje za brod Lopudanina Anđela Rakovića. Oni su obojica u rujnu 1533. godine preko Anđelova zastupnika izjavili da su podmirili račune.¹⁸ Općinski ljevač Vergil Albergetti lijevao je početkom ožujka 1547. godine vlastelinu Marinu Franovu Gučetiću šest smarilija i jedan obični top prve klase t. zv. »sakro« iz mjedi, podesan za olovne kugle od dvanajest librica.¹⁹

Brodskog oružja je vjerojatno tokom XVI. stoljeća bilo mnogo u državnim skladištima, pa ga je vlada sredinom tog stoljeća i posuđivala francuskim brodovima, koji su na proputovanju stizali u Dubrovnik.^{19a} Tu je stoga bilo zaposleno u državnoj službi i inače nekoliko domaćih i stranih bombardera.

Poznati graditelj Paskoje Miličević lijevao je topove skupa sa svojim sinovima.²⁰ Kao bombardijeri, osim onih koje su naveli Đelčić i Roller, spominju se 1527. godine Francuz Miho Francigena,²¹ a 1537. godine Nikola Januensis,²² Lactantius de monte Policiano i Firentinac Frosinus,²³ a krajem stoljeća Frano Antica iz Lastova. On je lijevao topove i zvona od kojih su se tri sačuvala. Beritić spominje njegova zvona u Dubrovniku i u Lopudu. Tima treba nadodati i treće zvono do sada nepoznato koje visi na zvoniku franjevačke crkve u Slanome kraj Dubrovnika. D. Domančić je na njemu pročitao: † OPVS FRNC LAGVST MDLXXX † LAVDATE DOMINVM DE CELIS LAVDATE EVM IN EXCELSIS . To zvono je, dakle, lijevao u vrijeme dok je bio u službi Dubrovačke republike, odakle je iselio u Italiju, a zatim otišao u daleku Poljsku nastavljajući i tamo svoj zanat. Brončane ograde, koje je iskitio bogatim renesansnim reljefima, u crkvi Gandina kraj Bergama predstavljaju ga kao vještog dekoratera. Svoj ukus je zastalno razvio u Dubrovniku, jer između njegova boravka u ovom gradu i njegova remek-djela je razmak od pet godina. Njegov sitni renesansni ukras, zakasnio u doba baroka pokazuje također da je odgojen u našoj sredini, koja je teško primila barokni patos. Stoga se i nije nikad odrekao svoga zavičaja, već i na brončanoj ogradi u Gandinu ponosno istaknuo, da je Lastovac i podanik dubrovački.²⁴

Naš najistaknutiji ljevač bronce bio je pak sretan što je u prvoj polovici XVI. stoljeća postao dubrovački građanin. To je poznati Rabljanin Ivan Krstitelj de Tollis, o čijem ću životu i radu ovdje iznijeti nekoliko novih podataka, jer se vidjelo da je već i nakon Beritićeva pisanja, kojim je upotpunjen njegov rad, pogrešna Pragina tvrdnja, da je Đelčić »slijedio iz godine u godinu preko dokumenata Dubrovačkog arhiva majstorov rad i oživio čitavu njegovu mnogostruku djelatnost«.²⁵

Ivanova pojava nam je tim dragocjenija, jer su u povijesti naše stare umjetnosti i umjetničkog obrta na Primorju, koja obiluje imenima graditelja i kipara, rezbara i zlatara, vrlo rijetki ljevaoci u bronci. Kovači i ljevači su zastalno izrađivali sitnije umjetnički obrađene predmete, ali su o tome dosadašnji podaci oskudni i zbog toga što su oni svoje mužare, kucala, svječnjake, pribor za jelo i manje komade oružja kovali i lijevali ponajviše bez posebnih narudžbi i ugovora, te ih prodavali izravno u svojim radionicama.

U svojoj molbi za prijem u državnu službu upućenoj dubrovačkom senatu Ivan de Tollis je u listopadu 1504. godine naveo, da može lijevati različite vrste oružja. Tu je odmah na drugom mjestu istaknuo, da zna lijevati bombarde različite vrsti za brodove.²⁶

Istakli smo u uvodu kako je upravo u Dubrovniku bilo nekoliko tih kovača brodske oružja, da se vidi kako je Ivan, uprkos toga, ipak bio primljen u državnu službu, po čemu se može zaključiti, da je oprezna i podozriva dubrovačka vlada uvidjela njegovu sposobnost.

Stoga mu je 1506. godine dato nešto metala, da može saliti bombarde za grad i za galijske.²⁷ Krajem 1514. godine poslao je markiz Polignana svog tajnika sa darovima dubrovačkoj vladi, moleći je, da dozvoli Ivanu, da mu za njegovu tvrđavu Mole salije tri bombarde.²⁸ U svibnju 1515. godine izjavio je Trojan Antunov iz Mole dubrovački konzul u Južnoj Italiji i zastupnik markiza iz Polignana Gaspara de Toralta iz Napulja, da mu je Ivan Rabljanin predao za markiza kolubrinu srednje veličine i jedan falkonet, koje je iskušao nekoliko puta i uvjerio se da su dobro saliveni. Trojan je obećao da će Ivanovu zastupniku Matu Neškliću isplatiti za to novac u Apuliji.²⁹

Ivan je iste godine salio šest metalnih bombarda za brod nekih brodovlasnika iz Sicilije, a slijedeće godine kupio je u njegovoj ljevaonici jedan španjolski brod iz Barcelone dva falkoneta.³⁰ Vjerojatno je salio i osam brončanih bombarda za pomorskog kapetana i trgovca Ivana Ferrera građanina Barcelone tokom 1516.—1517. godine. Ferrer je izveo prve četiri i odmah ih prodao u Barceloni, ali kada je kanio da izvede ostale četiri, dubrovačka vlada mu nije dozvolila, sumnjajući da on gusari. Gradski vijećnici Barcelone pisali su stoga dubrovačkoj vladi, moleći je da mu dozvoli izvoz, jamčeći joj da je Ferrer ugledni i poštenu trgovac, koji se ne upušta u gusarenje. Bez obzira ko ih je lijevao, pismo barcelonske općine upućeno 4. srpnja 1517. godine dubrovačkoj vladi izričito veli,³¹ da su topovi lijevani u Dubrovniku, a ponovna narudžba i brza preprodaja u Barceloni, koja je tada bila poznata pomorska luka, svjedoči da su doista bili vrsni i da su ih istaknuti španjolski pomorci kupovali početkom XVI. stoljeća. To pismo ujedno otkriva i oprez dubrovačke vlade pri davanju dozvole za izvoz oružja.

U veljači 1515. godine dovršavao je Ivan Rabljanin neko artiljerijsko oružje, pa je naručio za to postolja, koja je po njegovom nacrtu istesao drvodjelac Petar Radončević, otišavši u Neretvu da za to nabavi podesno drvo.³² U rujnu te godine obavezao se, da će vlastelinu Luki Petrovu Lukariću saliti nekoliko falkoneta, uz uvjet da mu preda bakar i kositer za to potrebit, ali je naručitelj zahtijevao da se učinjeno oružje najprije iskuša. Majstor je dovršio obavezu i predao tokom 1516. godine vlastelinu devet falkoneta, prodavši mu usto 1517. godine i bombardu.³³

Ivan je imao i inače veze sa pomorcima, a ulagao je novac i u brodove. Tako je već 1506. godine obračunavao s Markom i Antunom Radonićem radi neke lađe,³⁴ kojoj je polovicu bio prodao Antunu uz uvjet, da Antun s tom lađom trguje i plovi, a dobit da podijele.³⁵ U svibnju 1516. godine tražio je od vlasti da zaplijeni grip, koji je zapovijedao

Frano Romašević, dok se ne riješi među njima neki spor.³⁶ Nekih poslovnih veza imao je i sa zapovjednikom gripa Lopuđaninom Ivanom Mihovim, kojemu je krajem 1518. godine dugovao neku svotu novaca.³⁷

Pored svog posla u državnoj službi Ivan Rabljanin se udruživao sa srodnim zanatlijama, ulažući novac i koristeći njihovu vještinu. Krajem 1515. godine udružio se s kotlarom Alvisom Ivanovim i lijevačem kositra Konavljanimom Lukom Vitkovićem. Ivan je u to udruženje uložio alat, šezdeset dukata i mjed, dok su Alviz i Luka dali samo alat i obavezali se da će raditi. Ivanu su povjerali vođenje računске knjige.³⁸ Kasnije im je prišao i Mihovil Jakšić. Sva četvorica drugova su imali zajednički dućan, odnosno radionu u širokoj ulici, koju su u listopadu 1516. godine unajmili kovaču Ivanu Vlatkoviću za dvije godine,³⁹ a nekoliko dana zatim sklopili su ponovo ugovor sva četvorica o petogodišnjem zajedničkom radu, s tim da svako od njih može napustiti tu zajednicu nakon dvije godine. U taj zajednički posao majstor Alviz je uložio dvadeset, Miho Jakšić trideset, a Luka Vitković samo pet dukata, s tim da će svi pored toga i raditi, dok je Ivan de Tollis uložio najveću svotu, šezdeset dukata, dakle više od polovice nego svi ostali, ali se nije obavezao da će s njima raditi. Ovi su ugovorili, da će od svote, koju će zaraditi i čuvati u posebnoj blagajni, uzimati svaki mjesec za troškove i to majstori Alviz i Miho dukat i pet groša, a svakog četvrtog mjeseca, da će dijeliti dobit i plaćati od te dobiti najam za dućan. Prevari li netko od njih zajednicu, morat će platiti deset dukata u korist ostalih, koji ga mogu i istjerati iz njihova društva. Ako netko od njih bude želio napustiti zajednicu prije dvije godine zajedničkog rada, morat će platiti deset dukata, a inače ako se kasnije odijeli, može uzeti svoj ulog i razdijeliti dobit s ostalim. 7. svibnja 1517. godine oni su prekinuli zajednički posao, vjerojatno zbog smrti Alviza,⁴⁰ ali su sutradan odmah preostala trojica sklopili uz slične uvjete novo udruženje za pet godina, u koje je Ivan Rabljanin uložio šezdeset i šest, Mihoć trideset i svoj rad, jednako kao i Luka, koji je uz obavezu da će raditi priložio jedanaest dukata. Majstor Mihoć je trebao držati ključeve radionice i blagajne, a Ivan Rabljanin voditi računsku knjigu s rubrikama dobitka i izdatka (in el de dare et in el de havere). Ni to udruženje u troje nije trajalo u predviđenom roku, već samo godinu dana,⁴¹ Dne 16. svibnja 1519. godine je prestalo raditi, ali su se već nekoliko dana zatim, 25. svibnja, udružili Ivan Rabljanin i Mihoć Jakšić. Ivan je i taj put uložio u njihovu zajednicu više od polovice, dao je sedamdeset, a Mihoć samo trideset dukata, ali je usto morao i raditi. Računsku knjigu primitka i izdatka vodio je i ovaj put Rabljanin. To udruženje je prestalo u ožujku 1520. godine radi Mihoćeve smrti,⁴² a s kotlarom Lukom došao je Ivan u neki poslovni sukob, pa je tražio od vlasti u studenome 1519. godine, da mu zaplijeni željezni nakovanj,⁴³ iako ni on sam nije bio pošteđen od sličnih zapljena.⁴⁴

Iz svega toga se vidi, da je Ivan Rabljanin bio bogat, da je raspola-gao svojim novcem i da ga je znao vješto ulagati, te da nije kao državni činovnik radio u kovačnicama s ostalim zanatlijama.

Početak veljače 1519. godine gradio je s već spominjanim Mihoćem Jakšićem i Baraninom Stjepanom Bogašinovim brod kod brodogra-

ditelja Nikole. Novosagrađeni brod je imao zapovijedati Luka, Miho-
ćev brat, a Ivan je uložio trećinu u zajedničku glavnicu za trgovanje
s tim brodom.⁴⁵

Među rijetkim sačuvanim djelima Ivana de Tollis upravo je jedan
top za galiju, koji se nalazio u beogradskom Vojnom muzeju i odnesen
u zadnjem ratu od okupatora. Majstor ga je potpisao i datirao 1522. go-
dine. Ukrasio ga je renesansnim cvjetnim ukrasima, izrađenim u plitkom
reljefu, nizom akantova lišća, groteskama u kojima su ptice nalik na one
na njegovom zvonu dubrovačkog gradskog zvonika i likom sv. Vlaha.⁴⁶
Upravo te godine u lipnju naručio je Ivan dubrovačkom trgovcu Marinu
Vukšiću, koji je tada išao u Rudnik, bakar.⁴⁷ Sličnih brodskih topova bit

Ivan Rabljanin — Ukrasi gradskog zvana u Dubrovniku

će u svojoj tridesetipetogodišnjoj službi u maloj pomorskoj republici,
kojoj je flota baš u njegovo vrijeme porasla, mnogo salio, ali se oni nisu,
nažalost, sačuvali.

Pretpostavlja se, da je Ivan lijevao i onu jaku bombardu za galiju
sa dva komorna komada, za koju je vlada 1530. godine naredila da se
salije,⁴⁸ budući da je on tada bio jedini ljevač topova u Dubrovniku.

Zna se da je 1532. godine lijevao topove za jedrenjak dubrovačkog
vlastelina Palmotića.⁴⁹

Našao sam i vijest da je brodsko oružje lijevao i pučanima kada su
oni ojačali kao brodovlasnici. Ivan je naime sklopio u prvoj polovici
1535. godine ugovor⁵⁰ s poznatim brodovlasnikom Franom Marinovim

Radulovićem,⁵¹ obavezavši se da će mu saliti dvije brončane bombarde teške devet milijara i šestošezdeset i tri libre skupa, uz cijenu od pedeset osam zlatnih dukata i dvadeset groša po svakom dubrovačkom milijaru. 28. kolovoza oni su u notarijatu izjavili, da su obe bombarde salivene i iskušane, te da vrijede pet sto šezdeset pet zlatnih dukata i dvanaest groša. Radulović je od toga isplatio majstoru dvjesto dukata i pristao, da on zadrži u njegovoj radionici oružje kao zalog dok mu ne isplati svu svotu. U veljači slijedeće godine isplatio mu je veći dio duga, pa je zatim 4. ožujka de Tollis izjavio, da mu je rad podmiren, a Radulović da je primio bombarde. Iz tih se potvrda vidi, da je Ivan cijenio svoj zanat i bio oprezan u pregovaranju s naručiteljima.

Među tim naručiteljima bio je Šipanac Tomo Stjepović-Krivososović. Taj bogati i kulturni brodovlasnik, koji je zidao reprezentativne palače i ljetnikovce ispunjujući ih umjetninama, već je kao mladi pomorski kapetan želio svoj brod osigurati brončanim oružjem ovog istaknutog državnog majstora, kao što to dolikovaše čovjeku renesansnih shvaćanja. On je kupio 1523. godine od Ivana Rabljanina deset brončanih smarilija s dvadeset brončanih maškula, koje mu je postepeno otplaćivao do početka 1542. godine. Značajno je da su dva dubrovačka vlastelina jamčili i isplaćivali u Tomino ime Ivanu, što znači da je taj poznati pomorac već tada bio cijenjen.^{51a}

Susret Tome Stjepovića-Krivososovića, člana bogate i ugledne mecenatske kuće Skočibuha s Ivanom Rabljaninom potvrđuje nam još jednom majstorov ugled među Dubrovčanima, a ujedno i nastojanje bogatih pučana, da dobro opreme svoje brodove.

U svojoj molbi za prijem u državnu službu naveo je da zna lijevati zvona svih vrsta. Iako se u spisima često nazivlje »fonditore de bombarde«, »bombardierius« i »fusor bombardarum«, ipak se on pročuo i kao ljevač crkvenih i ostalih zvona, od kojih mu se nekoliko i sačuvalo, a Dubrovčani mu povjeriše 1506. godine ljevanje svog najistaknutijeg zvona, koji i danas visi na gradskom zvoniku i otkucava satove. Među njegovim zvonima treba spomenuti još dva, za koje se dosada nije znalo.

Krajem 1516. godine on je popravio dva zvona za bratovštinu graditelja i klesara u crkvi sv. Svetih (Domino), a salio jedno novo, jamčeci bratimima vrsnoću i čvrstoću tog svog rada tokom šest godina.⁵² Dne 14. listopada 1535. izjavio je, da je predao zvono koje je lijevao Mlječanima. Pročelnik mljetskog bratstva bio je izgubio ugovor o tome, pa je Ivan izjavio, da mu je zvono predao i da je primio u ime isplate sedam zlatnih dukata.⁵³ Iz toga se ujedno vidi da je majstor sklapao ugovore, koji bijahu zabilježeni na posebnom papiru ili pergameni, ali nisu bili uvedeni u knjige državnog notarijata ili kancelarije. Po tome se može pretpostaviti, da mu je djelatnost bila jača nego što će to otkriti spisi Dubrovačkog državnog arhiva.⁵⁴

Tih godina de Tollis je bio vrlo aktivan, a ulagao je i dalje novac u različita nosna poduzeća, kao i mnogi drugi majstori: u ribarenje, kupujući mreže, i u trgovinu, udružujući se u trgovačka društva. U svibnju 1536. godine udružio se s Antunom Markovim Bartolijem i ljekarnikom

Ivanom Franom Vickovim Britio, koji bijaše stigao iz Pesara s namjerom da zajedničkim novcem otvore ljekarnu (botecha de spetiaria). U zajedničku glavnicu od tri stotine dukata de Tollis i Bartoli uložili su pojedinačno po sto dvadeset i pet dukata, dok je ostalih pedeset uložio ljekarnik Britio, s tim da on kao stručnjak sa sinom vodi besplatno ljekarnu. Dobit će dijeliti u troje, samo što će Britio od toga da se hrani i da odjeva sina, a nešto će da podijele i gradskoj sirotinji. Vodit će knjigu dužnika, kojima ne će dozvoliti da se zaduže više od desetak dukata. Udruženje je imalo trajati pet godina.⁵⁵

Posljednje godine svoga života ulagao je novac i u soljenje ribe, pa je uputio ljeti 1539. god. na otok Vis svoga imenjaka i sugrađanina Ivana Krstitelja Nikolina, Rabljanina nastanjenog na Lopudu, da otkupi i posoli izvjesnu količinu sardela (Diversa canc. 125, 186'). Ali osobitu pažnju je posvetio svom imanju kraj Kobaša u šumovitom Stonskom kanalu, koje mu je Republika dala za zamjenu posjeda na Pločama, oduzetog mu zbog gradnje gradskih utvrda i jarka na tom mjestu. Uzeo je stoga uz plaću krajem 1538. god. seljaka Stjepana Milobratovića, da mu čuva i obrađuje to pelješko imanje. Slijedeće godine dao je tu podići dvije vapnare, zidati kamene međe i krčiti zemlju, te je konačno pred samu smrt u ožujku 1540. god. ugovorio sa drugim seljakom, Ivanom Skarićem iz Broca, da mu obrađuje taj posjed na Jelenjem ratu, koji u svom imenu kao da krije hrvatski prijevod latinskog imena susjednih Elafitskih otoka, kao i Kozjak susjednog Trogira. (Diversa canc. 125, str. 61', 242'. Diversa canc. 126, str. 69, 136'). Stari se majstor dakle, do posljednjih svojih dana pouzdavao u korisnu obradu zemlje što je uostalom onda u Dubrovniku bilo redovito. Vlastela i pomorci, trgovci i zanatlije davali su na obradu oranice i vinograde, vjerujući da je prihod sa zemljišta stalniji od onoga s mora i karavana.

Stećenim novcem Ivan de Tollis je uređivao imanje u istočnom predgrađu, na Pločama. Zidar Nikola Krističević zidao mu je u ožujku 1518. godine neki zid, koji je bio obložen žbukom,⁵⁶ a kamenar Ivan Nikolić zvan Munja dubao mu je u tom perivoju zdenac i donosio veće količine obrađenog kamena za gradnju.⁵⁷ U studenome uzeo je i sluškinju za četiri godine, neku Peru kćer Jakova Melulinovića, s tim da je prve dvije godine plaća deset, a zadnje dvije dvanaest perpera.⁵⁸ U prosincu 1539. godine uzeo je za poslužnika, a vjerojatno i učenika, Antuna Tonkovića iz sela Lisca u dubrovačkom primorju.⁵⁹ Iz ugovora nije jasno, da li mu je taj mladić bio i učenik, jer u ugovoru se to ne spominje, ali je to vjerojatno, jer ga je uzeo za sedam godina, a zna se da je imao nekoliko učenika i pomoćnika. Jedan od njih bijaše i Ivan Perkov iz Martinjole (Valmartina) na Rabu,⁶⁰ kojega je već ljeti 1507. godine primio, da mu bude tokom šest godina pomoćnik u zanatu i isplatio ga u siječnju 1516.,⁶¹ da ga zatim ponovo u veljači uzme u službu za četiri godine.⁶² Krajem 1515. godine obavezao se, da će tokom deset godina podučavati u svom zanatu Frana sina ljekarnika Antuna Gasparova iz Bergama.⁶³ U travnju stupio je k njemu na petogodišnji nauk Ivan Milišić iz Mlina u Župi Dubrovačkoj.⁶⁴ Najdulje je s njim radio Ivan Perkov, koji se i u ožujku

1523. godine spominje kao »servitor magistri Baptisti de Conte de la Tole de Arbo bombardarij salariati communi Ragusij«. On se bio zadužio kod majstora za dvadeset i šest dukata i četrnaest groša, koje mu nije dospio vratiti ni tokom pet godina, što odava njegove loše financijske prilike.⁶⁵ Ivan je imao još jednog pomoćnika, Vitka, kojeg je podučavao u lijevanju kovina i kojega je u veljači 1522. godine također doveo iz Raba, obavezivši se da će ga podučavati tokom čitavog jednog desetljeća.

Iz Raba su stigli k njemu 1528. i 1529. godine Kristić sin Jakova Šarevunića i Dinko Franov Kazinović, da rade kao pomoćnici u njegovoj radionici, u kojoj se zastalno obnavljao spomen na njihov drevni zavičaj, s kojim se majstor i preko ovih mladića nostalgично povezivao.

Pomoćnike i učenike primao je i u zadnjim godinama svoga života, tako je uzeo u travnju 1536. god. Antuna Radosavljeva Radmanića iz Dražice, ljeti 1538. god. Ivana Stjepovića iz hercegovačkog sela Hutova, a slijedeće godine Dubrovčanina Luku Florijeva.⁶⁶ Oni su mu posluživali u ljevaonici, a vjerojatno i u kući, gdje je držao i pri kraju svoga života i sluškinje (Div. canc. 123, 226. Div. canc. 125, 121').

Prema tome se vidi, da je Ivan Rabljanin imao razvijenu radionicu i da je odgajao nekoliko učenika, te radio s mnogim pomoćnicima.

Zanimljivo je da se često u pismima notarijata i kancelarije spominje prezimenom de Comite,⁶⁷ de Conte, de Comitibus, de Conti, delli Conte, de Contis, što dosada nije bilo uočeno. Taj naziv je češći od onoga delle Tolle. Uzimanje četvorice Rabljana za pomoćnike, boravak u Zadru gdje je 1514. godine sklopio ugovor za unajmljivanje svoje očinske kuće u Rabu, pa njegova posjeta zavičaju 1526. godine,⁶⁸ svjedoče da on još nije bio sasvim prekinuo veze s mjestom svojih predaka. Možda je njegovim posredstvom ili ugledom na njega stigao u službu dubrovačke vlade kao inženjer i Rabljanin Juraj Branković, koji je tu ljeti 1536. godine uzeo za učenika mladog Trebinjca Pavla Ivanova Jasijanića,⁶⁹ a zatim se tu nastanio 1542. godine i zlatar Marko, koji također bijaše iz Raba.⁷⁰

Poznato je, da je Ivan de Tollis dozvolom vlade lijevao topove za kapetana Senja, markiza Polinjana, za podkralja od Taranta i Barija i za baruna Baptistu de Montilius iz Conegliona,⁷¹ te se iz tih narudžbi vidi, da se, njegovom vještinom, lijevanje topova u Dubrovniku bilo prošlo i u prekomorskim italskim državicama. Očito je, da se u Dubrovniku on bio dobro snašao, pa je osigurao i zanat svojim sinovima, koji bijahu također lijevači. Jakov je radio s ocem, pa je iz poštovanja prema njemu i prozvao sina, kojeg je imao sa ženom Jelom, Krstitelj, ali se već u svibnju 1538. godine spominje mrtav.⁷² Drugi Ivanov sin Pavle postao je nakon očeve smrti državni lijevač.

Pored svoje vještine u lijevanju, Ivan je bio istančani dekorater. U spomenutoj molbi dubrovačkom senatu 1504. god. istaknuo je da je od svog djetinjstva s najvrednijim i najistaknutijim majstorima lijevao topove, zvona i ostalo, te da je iskušao svoj zanat u glavnim središtima i u istaknutim zemljama. Grehota je da nije konkretnije spomenuo svoj umjetnički razvoj, svoje suradnike i mjesta u kojima je radio. Ali iz renesansnih ukrasa plitkih reljefa triju njegovih djela, dubrovačkog gradskog

i dominikanskog zvona i dvaju topova, izbija vrsnoća njegovog cizelatorskog umijeća. Njegovi reljefni akanti, razigrane groteske s rogovima obilja, pticama i paomicama, klasični festoni s bukranjonima⁷³ i orlovima, oštro rezani i jasno raspoređeni, usklađuju se s oblinom topova i zvona. Daju im jaču vitkoću i podređuju se njihovom osnovnom obliku. Motiv s pticama rastvorenih krila, vaze, niz poredanog akantova lišća i reljefni sveti Vlaho u girlandi opetuje se na gradskom zvonu i na dva topa. Na zvonu dominikanskog zvonika u Dubrovniku dva sveta dominikanca su prikazani u slobodnom crtežu. Ti ukrasi, čisti u pojedinostima i jasni u kompoziciji, jednako kao i humanistički natpisi i stihovi, koje je za njegove umjetnine sastavljao humanista Ilija Lampridije Crijević, oplemenili su i dali umjetničku vrijednost njegovim radovima. Ti motivi podsjećaju na sitne reljefe dubrovačkih renesansnih rezbara, na okvirima Božidarevićevih i ostalih poliptiha, na reljefe kamenog kućnog i crkvenog namještaja onog vremena.⁷⁴ Njihova istančanost potvrđuje, da je Ivan doista govorio istinu, kada se predstavio u Dubrovniku kao majstor koji je radio s iskušanim umjetnicima u velikim središtima. Koji su to gradovi i majstori kraj kojih se on odgajao krajem XV. pa sve do prvih godina XVI. stoljeća, još se nije doznalo. Saznao sam, da je neposredno prije dolaska u Dubrovnik bio već toliko poznat, da je u Splitu dobio značajnu narudžbu, da salije veliko zvono stolne crkve.⁷⁵

Značajno je da se, iako bijaše mletački podanik, preselio u slobodni Dubrovnik i tu ostao čitav život, iako je u Rabu imao posjeda. Nakon 35 godina svog dubrovačkog boravka izjavio je u jednoj molbi upućenoj vladi, da je »odlučio živjeti i umrijeti sa svim svojim potomcima u službi Republike, u ovom gradu koji je izabrao za svoju dragu domovinu«. Tu je on bio trajno zaposlen, radio je za državu, za privatnike i za istaknute strance. Pored poslova i narudžbi, koje su ga napravile poznatim, građani su imali u nj povjerenja. Godine 1514. izabrali su ga kotlar Alviz de Luga Milanac i lijevač kositra Bartul de Beraia, skupa sa Franom Mizatovićem za suca u obračunavanju svojih poslova,⁷⁶ a godine 1522. bio je izabran, skupa s Ivanom Spulicem, za skrbnika Jakovice, unuke Paskoja Milićevića.⁷⁷ Oženio se, kupio i uređivao imanje, postao član Antunina, ugledne bratovštine velikih trgovaca, odgojio nekoliko učenika i ospobio svoju djecu, te je prirodno da je tu zauvijek ostao, ostavivši nam tako dokaz svoje sposobnosti, koji se, da završim zadnjim riječima njegove oporuke, »nullo tempore rumpi possit«.

DOKUMENTI I BILJEŠKE

¹ V. A. Bačić, Dubrovački brodovi u XVI. vijeku, str. 71. Zagreb.

² J. Tadić, Organizacija dubrovačkog pomorstva u XVI veku. Istoriski časopis I, sv. 1—2, str. 64. Beograd 1948.

³ J. Gelcich, Die Erzgiesser der Republik Ragusa. Separat aus den Mittheilungen der k. k. Centralcommission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst— und historischen Denkmale, str. 12. Wien 1891. Prema Gelcichu je i L. Beritić napisao članak Brodska artiljerija u starom Dubrovniku, Dubrava IX br. 113. Dubrovnik 1941.

⁴ Die III julij 1505

Radossaus Stoiانovich faber sponte et ex certa scientia se et sua bona omnia obligando promisit se facere unam bombardam ferream ser Vlagio Ju. de Sorgo que possit fundere lapidem librarum triginta trium vel circa, que bona sit et bone materie ad iudicium bonorum magistrorum et hoc pro pretio follerorum viginti quinque pro libra et teneatur bombardam dare finita usque ad medium septembris proxime futurum vel prius ut navis deducta fuerit in mari. Et habeat duos canones. Idem Radossaus obligando se ut supra promisit facere duas alias ferreas bonas bombardas et optimas iudicio boni magistri ea magnitudine ut quelibet earum possit fundere lapidem librarum quatuor et earum quelibet habeat duos canones et pro precio follerorum XXV pro qualibet libra in tempore ut supra, et si facte non fuerint in tempore quod dictus ser Vladislaus supradicti Radossavi sumptibus sibi possit ut voluerit aliorum de dictis bombardis providere.

Lucas Milisich et Radovanus Radibratovich fabri die ut supra obligantes se et omnia sua bona promiserunt facere ser Vladislao Ju. de Sorgo duas bombardas ferreas bonas et optimas iudicio boni magistri ea magnitudine ut quelibet earum possit fundere lapidem triginta trium librarum cum tribus canonibus pro qualibet earum et hoc pro precio follerorum XXV: pro qualibet libra. Et hoc in tempore ut supra et si in tempore facte non fuerint quod dictus ser Vladislaus possit sibi eorum sumptibus de bombardas providere.

Item dicti Lucas et Radovanus promiserunt dicto ser Vladislao facere bombardas quatuor ferreas bonas et optimas iudicio boni magistri ut quelibet earum possit fundere lapidem librarum quatuor pro precio ut supra.

Marginalna bilješka: die XX augusti 1505. Radossaus faber contrascriptus confessus est habuisse et recepisse per manus Nicolai Simonis socij cum ser Vladislao pro dicto laborerio bombardarum pro parte ducatis auri quadraginta tres. Renunciando.

Die XX augusti 1505.

Lucas faber contrascriptus et Radovanus confessus est habuisse et recepisse per manus messer Nicolai Simonis socij cum dicto ser Vladislao pro contrascripto laborerio bombardarum pro parte ducatis auri sexaginta septem grossos quinque piz. 13. Renunciando.

Diversa notariae 84, 134'. Državni arhiv u Dubrovniku.

Die 29 junij 1505

Magistri Radovanus Radibratovich et Lucas Milichievich fabri ferrarij de Ragusio sponte promiserunt et se obligaverunt domino Perotto Torilia presenti et stipulanti facere eidem domino Perotto duas bombardas de ferro bonas et bene fabricatas ad iudicium peritorum et ad probam et experimentum cum tribus masculis eiusdem mesure quarum pallucte de lapide sint ponderis librarum viginti septem in triginta longitudinis vero vel Perottus ipse ordinabit. Promittentes ipsi fabri dare et consignare illas bene completas et expeditas usque ad festum sancti Martini proxime futuri et eo tardius quanto navis ipsius domini Perotti que jam cepta est Segne huc perducetur. Et predicta precio et mercato parvorum viginti quinque pro singula libra dictorum bombardarum. Pro parte quarum ipse Radovanus et Lucas confessi fuerint recepisse a dicto domino Perotto ducatos auri sex grossos quindecim. Renunciando.

Div. Canc. 98, 65

Die XXX augusti 1507.

Radossavus Stoiانovich faber ferrarius se se et bona sua promisit et convenit Jacobo Antichievich de Insula de Medio patrono barcie pro quo ser Nicolaus Andree de Ragnena scribanus promisit de rato et stipulavit facere et factos consignare per totum mensem septembris proxime futurum tres trombas de bombardis ferreas cinctas, solidas, sufficientes et boni operis grossas, longas secundum monstram quam habuerit a dicto Jacobo patrono que sint ad laudem bonorum in opere fabrorum artificum et hoc pro precio et mercato parvulorum XXV pro singula libra dicti operis in rationem cuius dixit et confessus est idem Radossavus habuisse et recepisse a dicto Jacobo patrono ducatos duodecim grossos decem et octo. Cum hoc quod si non erunt ad tempus et qualitatibus ut supra idem Jacobus patronus possit dictas tres trombas ab alijs sibi consignari facere et expensis et interesse ipsius Radossavi. Renunciando. Ugovor je prekrizen, a u margini je zabilježeno: Die VIII novembris 1507. cassum voluntate partium contrascriptarum.

Radovanus Radibrattovich faber ferrarius obligando se et bona sua promisit ut supra et convenit dicto Jacobo Antichievich facere et factas consignare duas trombas de bombardis grossas et longas secundum monstram quam habuit a dicto patrono bonas sufficientes solidas et boni operis ad laudem peritorum in dicta arte et hoc pro pretio et mercede parvulorum XXV pro singula libra in rationem cuius habuit ducatos septem grossos triginta ab ipso Jacobo cum pacto in precedente obligatione expresso. Renunciando. Ugovor je prekrižen, in margine:

Die VIII novembris 1507, cassum voluntate ambarum partium.

Die XXX augusti

Lucas Millichievich faber ferrarius obligando se se et bona sua omnia promisit et convenit Jacobo Antichievich patrono barcie pro que stipulavit ser Nicolas Andree de Ragnena eius scribanus facere et factas consignare tres trombas ferreas pro bombardis grossas, solidas bene cinctas et longas secundum monstram habitam a dicto patrono et hoc precio et mercede parvulorum XXV pro singula libra dicti operis in rationem cuius dixit habuisse a dicto Jacobo patrono ducatos quattuordecim grossos XXVIII. Cum hoc quod si ad tempus mensis septembris proxime futuri et qualitatis ut supra eas non consignaverit possit idem patronus eas ab aliis emere ad expensas et interesse dicti Luce. Renunciando.

Div. canc. 100, 28, 28⁷

⁵ Die II octobris 1509

Radossavus Stoitianovich faber ibi presens obligando se et omnia sua bona promisit et convenit ser Nicolao Mar. de Ragnina presenti et acceptanti facere et factam consignare usque ad dies octo novembris proxime futuri unam bombardam de ferro cum duobus canonibus bonam bene laboratam ad laudem boni magistri bombarderij de ea longitudine et grossicie et forma pro ut voluerit et placuerit dicto ser Nicolao quod portet petram librarum viginti usque ad XXV et non ultra . . .

Isti dan.

Lucas Millicevich faber ibi presens obligando se et omnia sua bona promisit et convenit ser Nicolao Mar. de Ragnina presenti et acceptanti facere et factam dare et consignare unam bombardam cum uno canone bonam bene laboratam ad laudem boni magistri et bombarderij de illa magnitudine ut supra et de illa petra ut supra . . .

Qui Radossavus et Lucas fabri suprascripti obligantes se et omnia eorum bona promiserunt dicto ser Nicolao aptare unam anchoram sue navis eo pretio prout dixerit et iudicabit Pasqualis Michaelis bombardarius. Renunciando.

Radossavus et Lucas fabri suprascripti obligantes se se et omnia eorum bona promiserunt et convenerunt suprascripto ser Nicolao presenti et acceptanti facere et factas consignare duas bombardas cum tribus canonibus bonas bene laboratas ad laudem boni magistri de illa forma longitudine grossicie ut dictus ser Nicolaus voluerat et ordinabat . . .

Div. not. 88, 75

⁶ Div. Canc. 98, 66', 166', 218; Div. Canc. 100, 59'; Div. Canc. 101, 106'; Div. Canc. 114, 89, 238; Div. Canc. 116, 153', 208'; Div. Canc. 117, 52; Div. Canc. 115, 9.

Die X Januarij MDXIII

Magister Radus Radibratovich faber obligando se se et bona sua omnia promisit et convenit Johani Marci de insula de Medio presenti et stipulanti facere et factas consignare duas bombardas de ferro cum tribus masculis fornitis cumque suis lignaturis et furcatis solidas bene factas de bono et novo ferro ad laudem bonorum magistrorum et ad experimentum et hoc usque ad unum mensem proxime futurum precio parvulorum viginti sex pro singula libra in rationem cuius pretij dictus magister Radus confessus fuit habuisse a dicto Johanne pro parte ducatos decem, cum pacto quod si dictus magister Radus non consignabit et non dabit dictas bombardas numero et termino predictis ipse Johannes possit ab alijs sibi fieri facere eas pretio quo poterit ad expensas et interesse ipsius magistri Radi. Renunciando.

Die XI martij 1514

Cassum voluntate partium quia altera ab altera fuit satisfacta.

Div. canc. 104, 230.

⁷ J. Gelcich, o. c. str. 16.

⁸ Die XVIII septembris 1514

Radovanus Radibratovich faber super se et bona sua omnia sponte promisit et convenit pacto expresso facere et fabricare Antonio Joannis de Zuppana dictus Parapugno patrono navis hic presenti et stipulanti pro se et suis heredibus quatuor machinas sive bombardas ferreas bonas ydoneas et sufficientes bene et fideliter circulatas seu circhatas cum masculis sex bonis pariter et ydoneis ad usum et pro usu dictarum quatuor bombardarum quarum singula et unaquoque bombardata debeat portare et trahere petram rotundam ponderis librarum quindecim ragusearum. Quas bombardas debeat et teneatur et sic promisit construere et finire et dare finitas et constructas per totam diem quintadecimam novembris proxime futuri et eas dare approbatas. Dictus vero Antonius patronus ex alio latere finitis dictis bombardis et masculis et ipsis omnibus approbatis promisit et ita teneatur solvere dicto Radovano dictas bombardas et masculos ad rationem parvulorum viginti quatuor pro qualibet libra ragusea ferri secundum quod erit pondus. Et hoc poena ducatorum quindecim aplicande de pacto parti predicti observanti. Qui Radovanus confessus fuit habuisse et recepisse a dicto Antonio pro parte pretij dicti laborerij ducatos decem. Renuntiando.

Die 21 septembris 1514.

Lucas Millichievich faber socius infrascripti Radovani lecta prius sibi contrascripta conventionem per me cancelario vulgari sermone voluit et sponte dixit velle esse in societate cum dicto Radovano presente et acceptante ad dictas bombardas et masculos construendos et ita teneri ad contrascripta omnia prout ut teneatur et obligatus est ac promisit dictus Radovanus et hoc insolidum cum ipso Radovano. Renuntiando.

Div. canc. 105, 91'.

Die 3 septembris 1524

Radovan Radibratovich et Marinus Luce fabri ferrarj super se et bonis suis promiserunt et convenerunt Thome Anto. de Zuppana patrono navis presenti et stipulanti conflare et facere bombardas quatuor ferreas magnitudinis sive capacitatis balotte ponderis librarum viginti quinque ragusinorum pro singula, longitudinis vero trumbam sive corpus ipsum singularum brachiorum quatuor cum dimidio ragusinorum cum quatuor masculis competentibus et responsuris earum de longitudini trumbisque. Item alias quatuor bombardas balottae ponderis librarum sexdecim similiter ragusinarum pro singula et longitudinis super expresse brachiorum quatuor cum dimidio cum earum masculis habilibus et accomodatis ut supra. Que opera, laboreriaque promiserunt dare et exhibere eidem ex toto perfecta per hosce novem menses videlicet usque ad festum sancti Martini proxime futuri, peccias duas dictarum bombardarum videlicet unam ex maioribus et alteram ex minoribus supra expressis ac circumscriptis cum earum masculis. Et sex restantes usque ad menses novem ut dictum est hinc incipientes numerandosque a die hodierno. Aliter ipse Thomas possit sibi aliumde providere omnibus eorum expensis atque interesse qua poterit mercede. Excepto semper iusto impedimento. Et casu quo ipsi fabri aliquo tempore infra dictum terminum cogentur prestare operas sue artis pro aliquo publico opere faciendo aliove iussu excelsi huiusce Domini. Alias etiam ultra dicta 8 tormenta et laboreria ita ut supra conficienda et prestanda et ultra dictum terminum novem mensium in antea et successive promittunt et obligant se ut supra non imediare se in aliquibus privatis laborerij donec ex toto confecerint omnia reliqua instrumenta tormenta que dicto Thome si pluribus sibi opus fuerit et indi querit pro usu et munimentis navis suae. Que omnia supra scripta laboreria facere promiserunt de optimo magisterio ad laudem peritorum in arte praebereque ea ad omnem (ut dicitur) provam faciendam risico et periculo ipsorum fabrorum. Et hoc precio atque mercato parvulorum viginti quinque pro qualibet libra ragusina existente ferro ipsorum fabrorum. Ad quorum laborerij instrumentorumque rationem ita ut supra faciendorum computumque Radovanus et Marinus predicti confessi sunt habuisse a Thoma prenominato ducatos auri quinquaginta numeratos eisdem presente me cancellario cum pacto reliquas solutiones faciendi iuxta progressum operum et eorumdem exhibitionem. Renunciando.

Die 30 januarij 1525.

Radovan et Marinus suprascripti ambo hic presentes confessi sunt habuisse et recepisse a Thoma suprascripto ad computum et rationem laborerij ut supra faciendorum ducatos octuaginta obligantes se et sua bona observare et attendere ut supra, et sic pro presenti exceptione alter pro ducatis quadraginta et alter pro alijs quadraginta. Renunciando.

U margini: Die XII octobris 1525.

Radovanus et Marinus fabri antescrpti contenti et confessi fuerunt habuisse et recepisse a Thoma Antonij de Zuppana patrono navis in computum et pro parte bombardarum in antescrpto pacto descripturarum ducatos auri quadraginta. Renunciando.

Die secundo decembris 1525.

Radovanus et Marinus fabri antescrpti contenti et confessi fuerunt habuisse et recepisse a Thoma patrono antescrpto solvente ad computum bombardarum antescrptarum ducatos auri triginta pro quibus dictus Marinus dixit fecisse scriptum dicto Thome pro eius claritia et cautela. Renuntiando.

Die XI maij 1526.

Cassum voluntate ambarum partium quia fuerunt satisfacte et contente ac solute. Renunciando.

Div. Canc. 113, 15.

° 22 julij 1528

Magister Marcus Tholossich curzulensis habitator Zuppane et prothus fabrorum ad interrogationem Antonij Joa. Parapugni promisit et convenit dicto Antonio facere duas bombardas cum tribus masculis secundum formam mensure ei date a dicto Antonio . . .

Div. not. 100, 68

10 Div. not. 101, 167.

Die 21 februarij 1530.

Ser Johannes Ju. de Gradis dicens se vele facere duas bombardas de ferro convenit et pactum fecit cum Michaelae Marcovich fabro de Corciula habitante in Giupana presentem et acceptantem in hunc modum videlicet quod dictus ser Johannes teneatur dare dicto Michaeli totum ferrum pro dictis bombardis fabricandis duobus cum masculis tribus in totum, que bombarde sint et esse debeant longitudinis pedum sex cum dimidio videlicet singula earum sine tamen masculis, que etiam ferre possint pilas ponderis librarum viginti, qui Michael contratus et confessus fuit habuisse et recepisse a predicto ser Johanne libras duo millia quadringentas et quinquaginta quinque raghusinas cum hoc tamen precio et mercato dictus Michaelae eas fabricare et facere teneatur ad piculos quindecim pro qualibet libra ferri et etiam dictus Michael teneatur dare dicto ser Johannj dictas bombardas cum masculis sine aliquo callo dicti ferrj quod sibi datum fuit. Et illud callum quod dictj ferrj erit dictus ser Johannes eum teneatur ponere dicto Michaeli ad illum precium pro quo eum ipse emit, qui Michael contentus et confessus fuit habuisse et recepisse a dicto ser Johanne ducatos auri decem X pro parte cum hoc tamen pacto apposito de comuni accordio quod dictus Michael eas teneatur facere per totum mensem aprilis proxime futuri. Renunciando.

Die XVIII augusti 1530.

Michael contrascriptus sponte confessus et contentus fuit habuisse et recepisse a ser Johanne contrascripto milliaria quatuor et libras centum decem et bono ferri pro alijs duabus bombardis fabricandis eo modo ut in contrascripta conventionione et etiam confessus fuit habuisse a predicto ser Johanne ducatos auri viginti quattuor. Renunciando.

Div. Canc. 117, 155.

† Die XXII octobris 1531.

Michael Marth. de Restis capitaneus navis pro conficiendis quibusdam petijs tormentorum pro munitione navis sue venit ad accordium infrascriptum cum Michaelle Marci de Corciula fabro ferrario cum his pactis et conditionibus, videlicet quia prefectus Michael super se et omnibus suis bonis promisit dicto ser Michaeli presenti et acceptanti conficere et fabricare tres petias tormentorum ferreas cum quinque masculis ad omne laudem magistrorum in hac arte peritorum, ac eas modo ut supra conficiendas et longitudinis eiusdem qua ipsemet magister Michael alias confecit diebus posteritis ser Johanni Ju. de Gradis confectas et finitas dare et consignare dicto ser Michaeli per totum mensem januarij proxime futuri de 1532, qui ser Michael eidem magistro Michaeli dare et consignare promisit totum ferrum necessarium et opportunum pro dictis tribus petijs tormentorum et ad presens eidem dedit et consignavit miliare unum alla grossa ferri prout ipsemet magister Michael confessus est et depluri promisit pro mercede et salario laborum dicti magistri Michaelis super opere predicto patien-dorum dare et solvere tantum quantum solvit et dedit ser Johannes predictus ad rationem petiarum, ita quod super solutionem dicte mercedis fiende in dies stetur et stari debeat

partitis scribendis in uno folio per manus ipsius ser Michaellis et folium stare debeat in manibus dicti magistri Michaellis quod si forsitan in processu temporis producere et exhibere vollet eum aut non posset quia forsitan perdidisset eum tunc et in casu quod credatur et credi debeat supra dicte mercedis solutione libro dicti ser Michaellis imota omni receptione ita convenientibus partibus de Accordio comuni et consensu. Renunciando. Div. Canc. 119, 177'.

¹¹ Div. not. 101, 60.

¹² Die XIII novembris 1529.

Magister Nicolaus Marini de Lesina faber ferrarius dicens se ad instantiam ser Nicolai Christophori de Chaboga fecisse unam bombardam et duo mascula et habere ea Lesine ad interrogationem dicti ser Nicolai promisit et convenit obligando se et bona sua omnia ad primum bonum tempus conducere Rhagusium et consignare dicto ser Nicolao presenti et acceptanti dictam bombardam cum dictis duobus masculis. Div. not. 101, 104.

¹³ 14 decembris 1529 . . .

Magister Matheus Georgii faber ferrarius de Lescina et Nicolaus Vladijch ferrarius gener dicti Mathei dicentes se habere in manibus sive de ratione et computo ser Nicolai Christophori de Chaboga libras rhagusinas ferri mille centum sexaginta tres ad interrogationem et ex conventionem habita cum dicto ser Nicolao ibi presente et sic confitente obligando se et omnia eorum bona in solidum et ad melius tenendum promiserunt dicto ser Nicolao acceptanti post festum nativitatis proxime futurum in termino dierum tresdecim laborentis in mediatis secutorum facere et laborare cum dicto ferro unam bombardam simillem ille bombarde quam his diebus proxime preteritis fecerunt et consignaverunt dicto ser Nicolao in Gravosa et de pluri unum masculum et dictam bombardam cum dicto mascolo dare finitam et completam dicto ser Nicolao in dicto termino in Lescina cum pacto quod si in dicto termino non dederint dictus ser Nicolaus libere possit emere aliam bombardam similem et masculum ad omne damnum expensas et interesse dictorum fabrorum qui in tali casu ex nunc dederunt plenariam potestatem emendi ut supra dicto ser Nicolao. Item dicti fabri dicentes se in pluribus vicibus fecisse et laboravisse dicto ser Nicolao diversa laboreria videlicet duas bombardas et quatuor mascula et septem smiriglios cum quatuor decim masculos sponte et animo voluntario obligando se in solidum et ad melius tenentes ut super promiserunt per duos annos proxime futuros manutenere tam dictas duas bombardas cum quatuor masculis et dictos septem smiriglios cum quatuordecim masculis quam dictam bombardam cum dicto mascolo ut super faciendam. In omni experientia et prova bonos et saldos promittentes quod si dicta omnia laboreria aliquod manchamentum in se habere ostenderent illud totum remendare ad expensas dictorum fabrorum. Renunciando.

Marginalna bilješka: Die XIII decembris 1529. Matheus et Nicolaus fabri contrascripti ad interrogationem contrascripti ser Nicolai de Chaboga declaraverunt et declarando confessi sunt habuisse et recepisse integram solutionem omnium et singulorum laboreriarum per se factorum et conductorum dicto ser Nicolao usque ad hanc presentem diem et dixerunt se de eorum habere solutionem tantum contrascripte bombarde et masculi quas promiserunt facere in contrascripto pacto. Renunciando.

Die XXVI Januarii 1531.

Ser Nicolaus Christophori de Chaboga contrascriptus contentus et confessus est habuisse et recepisse a suprascriptis Matheo et Nicolao fabris suprascriptam bombardam cum suo mascolo; et dicti Matheus et Nicolaus confessi sunt sibi pro dicta bombardam et mascolo satisfactum integre fuissent a dicto ser Nicolao de Chaboga. Renunciando.

Div. not. 101, 130.

¹⁴ L. Beritić, Ivan Krstitelj de Tollis. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 8, str. 62. Split 1954.

¹⁵ 22 novembris 1529.

Maroe Hostoych de Ombla et Vlacotta Antunovich de Gravosa lapicide ad interrogationem ser Nicolai Christophori de Chaboga . . . promiserunt dicto ser Nicolao . . . dare laborare et consignare ballortas de pietra pro usu bombardarum navis dicti ser Nicolai quatrigenas saldas et de bono laborerio et salda petra sgrossatas et rudes . . .

Div. not. 101, 108'.

¹⁶ Die 13 novembris 1529.

Nicolaus Marini de Lescina faber ferrarius ex conventione habita cum ser Luciano Danieli de Chaboga ad interrogationem dicti ser Luciani sponte et animo voluntario obligando se et bona sua omnia convenit et promisit dicto ser Luciano presenti et stipulanti fabrefacere et laborare quatuor bombardas et octo maschula ferri cum ferro dicti Nicolai fabri pro usu navis dicti ser Luciani et dictas bombardas, et maschulas conducere Rhagusium . . . et dictus ser Lucianus de Chaboga . . . promisit . . . dare dicto Nicolao tantum ferrum recipiens et bonum pro equivalenti pondere dictarum bombardarum et masculorum et pro manu factura ei solvere parvulos quindecim pro qualibet libra Rhagusina laborata . . .

Div. not. 101, 105.

Die XXX aprilis 1529.

Matheus Georgij de Lescina faber ferrarius ad interrogationem ser Nicolai Hier. de Bona promisit et convenit obligando se et bona sua omnia facere et laborare dicto ser Nicolao duo pezia de repario ferri et quatuor mascula ferri ad duo proquolibet pezio de repario quae fuit eius magnitudinis cuius sunt alia pezia de reparo que sunt in navi de Benessa et hoc per totum mensem maij et hoc pretio et mercato prout nobiles de Chaboga dicto Matheo soluerunt et pro dictis laborerijs dictus ser Nicolaus dixit et promisit ei dare ferrum cum declaratione quod si dictus Matheus in dicto termino dicta laboreria non fecerit ut supra dictus ser Nicolaus ea possit emere ad damnum et interesse dicti Mathei. Renunciando.

Die 2 maij 1529.

Matheus Georgij de Lescina contrascriptus confessus est habuisse a contrascripto ser Nicolao Hieronimi de Bona pro faciendis contrascriptis laborerijs libras quatuor millia ducentas sexaginta tres. Renunciando.

Die XXVIII junij 1529.

Cassum voluntate quia pacto per paciscentes fuit satisfactum. Renunciando. (Ugovor je prekrižen).

Div. Canc. 117, 10'.

Die XX martij 1531.

Gjurag Nicolich et Nicola Radossaglich fabri dicentes fecisse ser Nicolao Xristophori de Caboga unam bombardam de ferro pro navi ser Francisci fratris sui cum masculo que hic non fuit probata ut mos est, ideo sponte ad interrogationem ser Nicolai predicti promiserunt ei dicta bombardam cum masculo de ferro que ad presens est in dicta navi est probata et aliquem mancamentum in ea inventum fuit quod ipsi omnibus expensis eorum teneantur et sint obligati dictam bombardam aptare et saldare adeoquod sit bona, et si non est probata et quando probabitur invenietur aliquum mancamentum in ea quod teneantur eam ut supra aptare et saldare qui sic se obligarunt ad melius tenendum omni expensi hinc. Renunciando.

Div. Canc. 119, 69.

¹⁷ D. Roller, Dubrovački zanati u XV i XVI stoljeću, str. 105. Zagreb 1951.

¹⁸ 18 septembris 1533.

Don Hieronimus Mari Ratcovich de Insula de Medio tamquam procurator et procuratorio nomine Angeli patris sui de cuius procura dixit constare in libro procurationum cancellarie Rhagusij ex una parte et Martinus Luce faber ferrarius ex altera dicentes inter se habuisse multa facere tam occasione artelliarum factarum pro navi dicti Angeli quam ex alia quavisca et in dictis negocijs . . .

Div. not. 102, 72.

¹⁹ Die X martij MDXLVII

Ser Marinus de Gozze ex una et magister Virgilius fusor sive conflator communis Racusij ex altera sponte venientes in notariam pacti fuerunt ad invicem in hunc modum et formam videlicet quod dictus magister Vergilius ex conventione habita cum dicto ser Marino sponte promisit conflare et fundere de bono et perfecto aere sive metallo unum sacrum ordinarium cuius pila sit librarum duodecim plumbi, et sex smeriglios, quos idem Virgilius conflatos promisit dare ad solitam experientiam. Pro pretio quorum et nomine pretij inter ipsas partes conventi predictus ser Marinus sponte supra se omnia sua bona promisit dare et solvere pro quibusque mille libris ducatos auri sexaginta et pro

parte dictus magister Virgilius sponte confessus fuit habuisse et recepisse a predicto ser Marino scutatos auri centum. Renunciando.

Div. Not. 109, str. 107'

^{19a} J. Tadić, Promet putnika u starom Dubrovniku, str. 231, 233. Dubrovnik 1939.

²⁰ L. Beritić, Dubrovački graditelj Paskoje Miličević, str. 7, Split 1948.

²¹ Div. not. 99, 173'.

²² Div. not. 104, 204'.

²³ Div. not. 104, 46', 221'. Na str. 46' piše da su obojica iz Firenze.

²⁴ G. Praga, Di alcuni fonditori dalmati dei secoli XVI—XVIII. Archivio storico per la Dalmazia XXIX, str. 163—172. Rim 1940; L. Beritić, Franjo Antica Lastovac. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji VIII str. 85. Split 1954.

²⁵ G. Praga, Battista da Arbe fonditore dalmata del cinquecento. Estratto dall'Archivio storico per la Dalmazia XXVII, str. 7. Rim 1939.

Praga je objavio nepotpune i pogrešne natpise de Tollisovih zvona u Stonu, koje ni Beritić nije u cjelosti objelodanio. Na manjmu je natpis

† GLORIA · IN EXCELSIS · DEO · ET · INTERRA · PAX · HOMINIBUS †
· S · · BL ·

† · A. S. MDXXVIII · SENATVS · RAG · OB · HONOREM · D · VIRG ·
DEI · PARE · F. C · OPVS · BAPTISTAE · †

a na većemu:

† · IESVS AVTEM · TRANSIENS · PER · MEDIUM · ILORVM · IBAT · † :
uz lik sv. Vlaha, koji drži pastoral u lijevoj, a desnicom blagosivlja, su svečevi inicijali, kao i na manjem zvonu:

· S · · BL ·

† · A. S. MDXXVIII · SENATVS · RAG · OB · HONOREM · D · VIRG ·
DEI · PARE · F. C · OPVS · BAPTISTAE · †

²⁶ G. Gelcich, o. c. str. 17.

Evo dva popisa brodskog oružja iz prve polovice XVI. stoljeća, da se bar približno vidi kako su dubrovački brodovi toga vremena bili naoružani:

1533 a di 15 octobris a Rhagusa

Inventario dela nave nominata Santa Trinita patronigiata per Nicolo di Giorgi Radulovich al presente a isola di Mezzo.

.....

.....

.....

12 bombarde di ferro grosse, con tredici masculi la balota di peso de L 15, in 16, fornite di sua ballote di pietra.

2 passavolanti con quatro masculi di ferro che butano colla balota di ferro, di quelle habbiamo nella nave 120 ballote di ferro.

13 versi con 24 masculi di ferro che butano con balotta di ferro.

4 sciopetti

polvere di bombarda a sufficientia per sopradetta artiglieria

trombe piu de artificij

19 alabarde in astate di lanze longe et lanzete fornite a sufficientia

Div. canc. 121, 88'

1534 a di 14 novembris

Inventario de robbe cioè sartie menali, artiglierie, altre cose di nave della nave nominata Sancto Biagio al presente in porto di Gravosio

Anchore sei val 6

Sachri due di bronzo (2)

Uno in mare in Gravoza cascho in Gravosa con fortunale

Di ferro passavolanti dui con 4 masculi (6)

Di ferro bombarde 6, et altre pezze dui rotte val pr 2

Di tutte sono mascoli pezze vinti val pr 20
Smirigli di ferro dieci val pr 10
Di essi mascoli vinti 20
Smirigli di bronzo sette

Div. canc. 122, 111.

²⁷ Ibid. str. 18.

²⁸ Ibid. str. 19.; L. Beritić, o. c. (14), str. 62.

²⁹ Die XXVI maij 1515.

Troianus magistri Antonij de Mola consule Raguseorum Appulie tamquam procurator et nuntius Illustrissimi domini Marchonis de Polizano d. Gaspari de Toralta de Neapoli ut de procura constat in notaria a tergo die 25 maij 1515 per me notario registrata habens ad hoc speciale mandatum ibi presens confessus fuit dicto nomine habuisse et recepisse a magistro Baptiste delli conte bombardario in portu Ragusij unam mediam colubrinam ponderis librarum trium millium quingentorum quinquaginta quinque et unum falconetum ponderis nongentorum sexaginta octo librarum pro ducatis quinquaginta duobus cum dimidio pro singulo miliari, que media colubrina et falconetum pulchri boni et probati multis experimentis que duo pecia arterie dictus Troianus nomine quod supra accepit prestanda prefato domino Marchioni et sic supra se et omnia bona se promisit dare et consignare dicto domino Marchioni. Qui Troianus supra se et omnia sua bona promisit dare et solvere Matheo Neschnich dicti Baptiste delle Tolle in presentia eunti in Apuliam ducatos auri sexaginta vel circa tam pro resto dictarum duarum peciorum arteliare quam pro fornimentis earum videlicet pro currdonis qui Matheus nuntius eam exigendi dictos ducatos sexaginta vel circa ad Molam a castellano dicti Marchionis habente. comissionem a Marchione prelibato exbursandi dictos ducatos 60 vel circa ab eandem causam. Et dictus Troianus promisit et vult unum scriptum de manu dicti Baptiste de Contis de ducatis octoginta septem auri vel circa esse cassum et nullum et nullius valoris in iudicio et extra iudicium prout in illo continetur. Renunciando etc.

Div. not. 92, 58.

³⁰ G. Gelcich, o. c. str. 19.

³¹ J. Radonić, Dubrovačka akta i povelje, II, sv. 1, str. 119. Beograd 1935.

³² Die XIII februarij 1515.

Magister Petrus Radoncevich marangonus super se et bona sua omnia promisit et obligavit ac convenit magistro Baptiste bombarderio presenti et stipulanti incidere et degrassare lignamina in nemore Narente sufficientia pro duabus paribus currum sive caretarum aptarum ad artellarias. Videlicet totum lignamen quod erit necesse pro dictis caretis et de ea longitudine latitudine et grossitie ac conditione pro ut est monstra data dicto magistro Petro per magistrum Joannem filium magistri Marini marangonum, qui magister Joannes debet construere dictas caretas seu currus quod quidem lignamen sit et esse debeat eius bonitatis et qualitatis secundum quod erit velle dicti magistri Joannis . . .

Div. canc. 105, 173'.

³³ Die primo septembris 1515.

Magister Baptista bombarderius obligando se et bona sua omnia promisit ser Lucae Petri de Lucharis presenti et acceptanti sibi construere et facere certos falconettos et dictus ser Lucas promisit et ita teneatur dare dicto magistro Baptiste totum cuprum sive ramen et stagnum quod intrabit in dictis falconettis construendis videlicet pro singulo centinario raminis octo libras stagni et de callo raminis intelligatur ad rationem octo pro cento qui etiam ser Lucas pro singulo et quolibet petio dictorum falconetorum qui primum approbati fuerint expensis dicti ser Lucae teneatur et ita promisit solvere cum effectu dicto magistro Baptistae presenti et acceptanti pro eius mercede ducatos sexdecim auri. Hoc inter ipsas partes expresse declarato quod si aliquis dictorum falconetorum rumperetur ad provam, quod deus avertat, faciendo provam solitam tunc et eo casu teneatur et ita promisit idem magister Baptista refficere et de novo in melius construere illum omnibus suis propriis expensis et sic extitit ex pacto inter easdem partes. Renunciando.

U marginalnim bilješkama majstor priznaje da je primio izvjesne količine kovine, a Luka da je dobio oružje.

XV februarij 1516 . . . et ser Lucas antescrptus confessus fuit quod habuit a magistro Baptista falconettos sex ponderis librarum sex millium octigentarum septuaginta trium ad pondus Ragusij et ser Baptista habuit et dixit habuisse ducatos nonaginta sex pro solutione sex falchonettorum.

Die XXVII augusti 1516. Ser Lucas Petri de Lucaris contrascriptus dixit et confessus fuit habuisse et recepisse a contrascripto magistro Baptista bombarderio petium unum falconetorum ponderis librarum mille et centum vigintiquinque ultra alios habitos prout in contrascripta facie apparuit presente suprascripto magistro Baptista bombarderio et confessionem acceptante. Renunciando.

Die XI septembris 1516. Suprascriptus ser Lucas confessus fuit habuisse a suprascripto magistro Baptista alios duos petios falconetorum ponderis libris duarum milliarum ducentum sexaginta. Renunciando, presente suprascripto Baptista etc.

Item similiter habuisse a suprascripto librarum duomille tercentum viginti duas raminis ligati cum stagno in ratione octo pro cento qui est ad requisitionem ser Michaelis Petri de Poza.

Die VI decembris 1517. Ser Michael Petri de Poza fuit confessus habuisse ab magistro Baptista bombarderio illas libras duo mille tercentas viginti duas raminis ligati que stabant ad eius requisitionem ut in scriptura apparet et hoc in una bombarda pro qua dictus magister Baptista habuit ut dixit mercedem manufacture. Renunciando.

Div. canc. 106, 25, 24'.

³⁴ Div. not. 85, 199.

³⁵ Div. not. 85, 47.

³⁶ Die II maij 1516.

Ad instantiam magistri Baptiste delle Tolle bombarderij Antonius riverius communis rettulit se mandato Domini Comitis sequestrasse in portu Ragusij in custodia Antonij Buratti grippum cum suis coredis patronizatum per Franciscum Romasevich. Ita quod non exeat nec fiat transmutatio aliqua usque ad ius cognitum secundum ordinem.

Div. canc. 106, 150'.

³⁷ Div. canc. 107, 183.

³⁸ Div. not. 92, 151.

³⁹ Die XX octobris 1516.

Magister Alovishus Joannis calderarius Baptista de Comitibus bombarderius salariatus Michocius Jachxich condanarius et Lucas Vitovich stagnarius de Canali socij et quilibet eorum pro se et heredes suos facientes dederunt locaverunt et affictaverunt eorum apothecam quam habent in Ragusio supra plateam ad callem largam Iuanno Vlatchovich fabro presenti et acceptanti ad habendum tenendum et usufructuandum durante presenti locatiore et hoc pro annis duobus proxime futuris pro fictu et recognitione fictus ipperperum tresdecim in anno . . . Div. canc. 106, 232.

⁴⁰ XXVII octobris 1516. Compagnia infrascritta se incomencha primo octobris mensis presentis.

Magistro Alovise de Zoanne calderaro magistro Baptista de Conte bombardero salariato, magistro Michel Jachsich condanaro et magistro Luca de Canal tuto quatro fano compagnia per anni cinque e quando sera et schorera primi anni doe che chadauno de loro quattro sia in sua liberta de usire e stare in dicta compagnia per usendo che dicto possa chavare lo suo capitale e la sua quarta parte del guadagno.

In la quale compagnia dicto magistro Alovise pone ducati vinti et la persona sua cum tute le arte che dicto sa fare et fara e questo in aiuto della compagnia magistro Baptista soprascripto pone in dicta compagnia contadi ducati 60 in aiuto della compagnia. Magistro Michel soprascripto pone in dicta compagnia ducati trenta et la persona sua con tute le sue arte che sa fare et fara: questo in aiuto fara in aiuto et utile della compagnia. Magistro Luca sopra dicto pone in dicta compagnia ducati cinque e la sua persona con tuto cum tuta la sua arte che che lui far et fara et questo in aiuto e utile della dicta compagnia. Et che in la botega de dicta compagnia debeat stare una casseta serata con chiave nella qual casseta se debeano ponere tutto quello se vendera overo per ogni altro modo se tochara danari de dicto magistro Alovise et magistro Michel et magistro Lucha che tuto se dia metere in dicta casseta e de dicto guadagno se dia

dare a maestro Aloiso ogni mese per sue spese ducato 1° grossi 5 et a magistro Michel delli guadagni per sue spese ducato uno grossi 5 ogni mese riservando sempre lo capitale e li detti lavoranti siano denuti a dare bon conto ogni mese 4 et resalvando do capitale se dia partire ogni mese 4 lo guadagno in parte quatro 1. parte a magistro Aloiso seconda a magistro Batista terza a magistro Michel quarta parte a magistro Luca e dello guadagno se die pagar lo afficto della casa e de la botega fine tanto che durara la compagnia. Item facendo qualche fraude alcuno delli compagni in dano della compagnia che cada in pena de ducati dexe per ogni volta e che li detti denari debeano havere li compagni innocenti e che sia in liberta delli compagni de chazare quello tal fraudante della compagnia. Item se qualcuno delli compagni se vora cavare della compagnia avanti li anni doi che l dicto debia cascare in pena di ducati dexe li quali siano deli altri compagni e sempre quando se partire la compagnia prima cadanno de lor quatro dehea cavare lo suo capitale e poi partire lo guadagno a chadauno dellor quatro la sua parte. Come dio haverà concesso. Renunciando.

Ugovor je prekrižen i uz njega je marginalna bilješka:

Die 7 maj 1518.

Societas contrascripta cassata de voluntate magistri Baptiste et Michaelis et Luce contrascriptorum et de voluntate Joannis Marini et Laurentij Ranizov epitroporum testamenti quondam magistri Aloisij defuncti. Div. not. 93, 62.

⁴¹ Die septimo maj 1518.

Infrascripta societas hic registrata ad instantia trium sociorum in ea nominatorum. Magistro Baptista de Conti bombardero dela Signoria et magistro Michozo Jachsich conderaro et magistro Lucha Vitthovich stagnaro de Canale fano compagnia per anni cinque alla volunta della maior parte. Et se per caso qual se voglia deli dicti tre compagni vora usire della dicta compagnia avante del dicto termino de anni cinque dito tal compagno sia obligato a pagare de pena ducati quindeci per li dicti ducati cinque debeano essere de altri doi compagni. In la quale compagnia sopradito magistro Batista ha posto in contadi ducati sesanta sei et magistro Michoz sopradicto ha posto in contadi ducatos trenta sei et tuta l arte qual fara e sa fare et questo in aiuto et utile della compagnia. Et magister Luca sopradito ha posto in contadi ducati undeci et tuta l arte quella fara e sa fare per questo in aiuto et utile della compagnia et le forme de larte de stagno sono sempre de dicto magister Lucha et che deta compagnia debe vedere li conti ogni quatro mese e delli guadagni dicto magister Michozo dehea havere ogni mese per sua faticha ducato uno et grossi cinque. Et dicto magister Lucha delli guadagni dehea havere ogni mese per sua faticha ducato uno grossi 5. Resalvando sempre lo capitale et lo affecto della botega la compagnia delli guadagni sia tenuta a pagare et in deta botega dehea stare una caseta serata cum chiave nella qual caseta se de ponere tuto quello se vendra havere per altro modo in dicta botega se guadagnara dalo dicto magister Michozo e da lo dicto magistro Lucha et che se deba vedere li conti ogni mese quatro et che dicti lavoranti debono dare bono conto e che li guadagni se debeano partire in parte tre una parte allo sopradicto magister Baptista e altra parte allo sopradeto magister Michoz terza parte allo dicto magister Luca riservando sempre lo capitale. Et ordegni li quali sono in dicta botega della compagnia sono notadi de ram de Antonio de magister Marcho Cancelario li quali ordegni se intendano essere de dicta compagnia zoe de dicti tre compagni Baptista Michozo et Lucha riservando le forme de stagno le quale sono libere de dicto Luca li quali ordegni fora delle forme de stagno sono computati in la suma delli ducati posti in la compagnia de diti tre compagni. Item diti tre compagni confessorono essere contenti che tute le compagnie che sono stato per lo passato da uno a l altro de che conditione se voglia siano casse et de nullo valore salvo questa sia firma come se dice de sopra. Cum pacto che dicto Michoz allo quale e dato la chiava della botega e lo quale tene la chiava della caseta sia obligato dare e mostrare bon conto alli altri doi compagni. Et in fine dicte societatis quilibet ditorum trium sociorum debeat extrahere suum capitale cum sua parte lucri vel damni quod deus avertat. Videlicet dictus magister Baptista ducatos auri sexaginta sex et Michozius suprascriptus ducatos auri triginta sex. Et dictus Lucas ducatos auri undecim cum suis partibus lucri quilibet, cum sua tercia parte dicti lucri et dicti Michocius et Lucas dixerunt esse contentos quod plena fides prestetur libro magistri Baptiste tamquam libro notarie in el de dare et in el de havere. Renunciando.

Div. not. 94, 53°—54.

Marginalna bilješka: Die 16 maij 1519.

Societas contrascripta cassa fuit de voluntate Baptiste Michocj et Luce sociorum contrascriptorum. Cum hoc quod dictus Lucas debeat habere et exigere creditum et debita facta occasione societatis contrascripte. Renunciando et quod debeat solvere affictum domus et apothece. Renunciando.

Ugovor je prekrizhen.

⁴² Die XXI maij 1519.

Magister Baptista de Conte bombarderius communis Ragusij, et magister Michocius Jachxish chalderarius in nomine Domini contraxerunt societatem et collegantiam inter eos duraturam per annos decem et plus et minus ad voluntatem partium. In qua societate dictus magister Baptista posuit de suo capitali ducato auri septuaginta et dictus Michocius ponit de suo capitali ducatos auri triginta ut corpus dicte societatis sit in totum ducatos auri centum et dictus Michocius ponit personam suam et suam artem de toto eo quod scit facere et quod debeant tenere unam apothecam in qua se debet exercere dictus Michocius cum omni diligentia pro utilitate presentis societatis in sua arte chalderararum et in omni sua arte per attendere ad lucra facienda et de communibus lucrifaciendis debeat solvi affictus apothece et solvi saran (?) dicti Michocij quem declaraverunt esse ducatum unum et grossos quinque quos habere debet omni et singulo mense pro sua mercede et labore salvis semper capitalibus lucrorum autem securorum partes fieri debeant due quarum altera sit et debeat dicti magistri Baptiste bombarderij et altera dicti magistri Michocij. Et de damno intelligatur si quod sequeretur quod deus sua misericordia avertat. Et in fine presentis societatis dictus magister Baptista trahere debet suum capitale ducatos septuaginta cum suis partibus lucri et similiter magister Michocius trahere debet suum capitale ducatos auri triginta cum suis partibus lucri pro ut deus concesserit. Cum hoc pacto declarato quod dictus magister Baptista debeat tenere librum ordinarium de debitis et creditis et de omnibus alijs rebus dicte societatis. Cum libro adibeantur fides et credatur tam quam libro notarie in la pena X parvulos. Recunciando. Hec atque carta nullo testimonio rumpi possit. Iudex ser Michael Nic. de Bona Pasqualis primi testis.

Die VI martij 1520. Cassum de voluntate suprascripti magistri Baptiste et Madusse relicte quondam suprascripti Michocij ac possidentis eius lectus et bona cum consensu eius tutorum.

Div. not. 94, 189.

⁴³ Die XXII novembris 1519.

Ad instantiam et mandato Magnifici Domini Rectoris ser Pasqualis Laurentii de Sargo Vlacussa riverius communis retulit sequestrasse unam encudinem ferream in manibus Luce calderarij sive stagnerij et hoc pro interesse magistri Baptiste bombarderij et hoc fiat aliqua tramutatio usque ad ius cognitum secundum ordines.

Div. canc. 109, 76.

⁴⁴ X. junij 1521

Ad instantiam et mandato officii domini Comitis Lucas riverius communis retulit sequestrasse in manibus magistri Baptiste bombarderij quondam raminis vel bronzi quantitatem de ratione Marini Vuchxich et hoc pro interesse Andree Marinovich. Ita quod nulla fiat permutatio usque ad ius cognitum et hoc pro ducatis quatuor cum dimidio et Renunciando pensis etc.

Div. canc. 110, 102'.

⁴⁵ Die XV februarij 1519.

Baptista de Contis bombarderius Michocius Jachxich stagnarius et Stephanus Boghassini de Antibaro de commune concordia convenerunt inter se facere et fabricare sive fabricari facere unam barcam longitudinis brachiarum decem octo cum sua debita latitudine per Nicolaum marangonum . . . Et quando dicta barca fuerit ita que cum ea habiliter navigari possit tam dare debeant et sic convenerunt Luca Jachxiich fratri suprascripti Michocij ad patronizandum ad eorum voluntatem et prout cum eo conveniunt et de naulis et lucris faciendis cum dicta barca quilibet ipsorum tamen participare debeat pro sua tertia parte. Renunciando.

Div. canc. 108, 152'.

⁴⁶ L. Beritić, o. c. (14) sl. 64. Zvono je na toj slici obratno okrenuto!

⁴⁷ Die XII junij 1521.

Marinus Vuchxich mercator supra se et omnia bona sua convenit et promisit magistro baptiste de Comite bombarderio salariato communis presenti et acceptanti mittere

Ragusium omnibus expensis ipsius Marini ex Rudnich quo de proximo est iturus omnem illam quantitatem ramini que videbitur et placuerit ipsi magistro Baptiste usque ad menses quinque proxime futuros precio et foro ducatorum auri viginti unius pro quibuslibet libris mille dicti ramini. Et confessus fuit habuisse et recepisse dictus Marinus a dicto Magistro Baptista pro parte precij ramini mittendi ducatos auri quinquaginta, cum hoc quod si dictus Marinus mittet aliquam maiorem quantitatem quod sit amontantia ducatorum ducatorum quinquaginta et dictus magister Baptista soluerit conductoribus ipsius ramini illam maiorem partem aut partem eius quod sit bene solutum et dictus Marinus non possit tali de causa aliquid petere ab ipso magistro Baptista quia sic fuit de pacto. Renunciando etc. hec autem charta etc. Iudex et testis ut supra.

Die IIII julij 1521 suprascriptus Marinus Vuchxich super se et omnia bona confessus fuit habuisse et recepisse a suprascripto magistro Baptista dante et solvente ultra suprascriptis ducatis quinquaginta alios ducatos auri quattuordecim grossos 13 qui intelligant id conventionem suprascripta ac fieri boni et restitui pactis modis et conditionibus de quibus in suprascripta conventionem. Renunciando.

Marginalna bilježka: Die XXV Junij 1522.

Antonius riverius communis reulit mandato Domini Comite sequestrasse in manibus ser Michaelis Iu. de Bona apolitiam quam in manibus habet de computo Marini Vuxich antescrpti pro quodam ramine vendito comune Ragusij et hoc pro interesse magistri Baptiste bombarderij de arbo. Itaque de ea nulla fiat permutatio husque ad ius cognitum, expressa et data magistro Baptiste. Div. not. 96, 14.

⁴⁸ L. Beritić, o. c. (14) str. 59.

⁴⁹ Ibid. str. 62.

⁵⁰ Die XXVIII augusti 1535.

Magister Baptista de Arbo fusor bombardarum ex una parte et Franciscus Marini Radulovich patronus navis ex altera dicentes inter se mensibus preteritis convenisse quod dictus magister Baptista debeat sibi fundere duas petias bombardarum de bronzo ponderis milliarium novem et librarum sexcentum sexaginta trium pro pretio et mercato ducatorum auri quinquaginta octo et grossos viginti pro quolibet milliari rha-guseo quumque dicte due petie fuse sint et de eis experimentum factum sit et illarum valor ascendat ad summam ducatorum auri quingentorum sexaginta quinque et grossorum duodecim de quibus dictus magister Baptista confessus fuit habuisse ducatos auri ducentum a dicto Francisco patrono pro parte dictarum duarum petiarum. Propterea dictus patronus nolens de residuo satisfacere dicto magistro Baptiste et donech residuum sibi solvet de dicto pretio ipsum facere cautum et securum. Iccirco dictus Franciscus ibi presens sponte consignavit et consignat dicto magistro Baptiste ibi presenti et acceptanti in pignus et nomine pignoris dictas duas pecias bombarde existentes apud eundem magistrum Baptistam et hoc pro ducatis trecentum sexaginta quinque et grossos duodecim quos ducatos 365 grossos XII idem Franciscus promissit solvere et ad omnem voluntatem ipsius magistri Baptiste fusoris et creditoris quibus ducatis 365 solutis dictus magister Baptista teneatur restituere dicto Francisco dictas duas petias bombarde de bronzo. Renunciando.

Die 18 februarij 1536.

Contrascriptus magister Baptista confessus fuit habuisse et recepisse a contrascripto Francisco debitore ducatos auri ducentos et quattuordecim et grossos quindecim pro parte solutionis presentis instrumenti. Renunciando.

Die 4 marcij 1536 suprascriptus magister Baptista confessus fuit habuisse integram solutionem et pagamentum pro contra scriptis bombardis a dicto Francisco fuisse que integre solutum et pagatum et sic etiam contrascriptus Franciscus confessus fuit habuisse et recepisse contrascriptas bombardas a dicto magistro Baptista, que partes non vocant se unam ab altera et altera ad una integre contente et satis facte pro dictis bombardis solutione. Renunciando. Div. not. 103, 142.

⁵¹ G. Gelcich, *Instituzioni maritime e sanitarie della republica di Ragusa*, str. 25. Trieste 1882.

^{51a} Die XI augusti 1523.

Thomas Stephani de Zuppana dictus Chrivonosovich, patronus navis super se et bona sua omnia confessus fuit habuisse et recepisse titulo et nomine venditionis

a magistro Baptista arbense bombarderio salariato huiusce Illustrissimi Domini smarglios decem de metallo cum suis viginti masculis similiter de metallo ponderis in totum et ad summam librarum mille sex centarum quinquaginta novem pro precio et mercato ducatorum centum quattuor cum dimidio solvendorum infrascripto modo videlicet in presentiarum ducatorum viginti grossorum XII. Et ita dictus magister Baptista confessus et contentus fuit eos sibi solutos atque numeratos fuisse a dicto Thoma emente ut dixit dicta instrumenta pro usu atque tutela navis per eum patronizatae. Residuum vero in duobus terminis videlicet ducatos quadraginta duos, gross IIII ad medietatem septembris mensis immediate sequentis. Et reliquum usque ad integram et completam satisfactionem per totum decembrem proxime futurum. Renunciando.

Die XVI septembris 1523.

Magister per manus Francisci fratris Thomae suprascripti soluentis ut dixit de dicti Thomae denarijs ducatos quadraginta duos et grossos quattuor et hoc pro parte suprascripte obligationis videlicet pro secunda paga. Renunciando. Val Duc. XLII (Grossos) IIII. Marginalna bilješka: Die 27 februarij 1524.

Magister Baptista contrascriptus confessus et contentus fuit habuisse et recepisse per manus ser Marini Vite de Gettaldi solventis ut dixit de denarijs ipsius Thome exactis de cambio eidem directe Paschali patrino suo solvendo a ser Michaelle. Ju. de Bona ducatos quadraginta duos grossos quattuor. Et hoc pro integra ac completa satisfatione contrascripte obligationis. Et ideo cassa. Renunciando. (Ugovor je pre-križen.). Div. Canc. 112, 38.

⁵² VIII decembris 1516.

Magister Baptista bombardarius ad interrogationem Matchi Vlahussich gastaldi fraternitatis ecclesie omnium sanctorum et officialium dicte fraternitatis ibi presentium quibus dictus magister Baptista refecit duas campanas dicte fraternitatis et etiam fecit di novo de achordio pro ducatis viginti octo in totum confessus fuit habuisse et recepisse a dictis Matcho gastaldo et officialibus solventibus pro dicta fraternitate de denarijs dicte fraternitatis ducatos auri octo pro resto et completa solutione dictorum viginti octo seu dicti refectionis dictarum duarum campanarum dicte fraternitatis et facture de novo tercie campane promittens dictus magister Baptista se infra annos sex proxime futuros si queretur aliquod manchamentum dictis tribus campanis vel alicui earum culpa et defectu laborerij sui quod ipse magister Baptista sit obligatus cum omnibus bonis suis reficere et emendare omnibus suis expensis quia sic fuit de pacto. Renunciando hec autem carta. Iudex et testis ut supra. Div. not. 93, 86.

⁵³ Die XIII octobris 1535.

Magister Baptista de Arbi bombarderius dicens per elapsam convenisse cum universitate Mellite pro una campana fecisse que de tali conventionem chirographum quod relictum fuit in manus Luce Franciscievich castaldi dicte universitatis dicens nunc idem Lucas amississe dictum chirographum et repetens ipsam campanam sponte illam dedit tradidit et consignavit dicto Luce, qui promittens de rato pro aliis in omnem casum quod reperiretur dictum chirographum dedit et numeravit dicte universitatis nomine ducatos auri septem pro integro pagamento et saldo dicte campane prefato magistro Baptiste accipienti illos et recipienti pro integra solutione dicte campane faciens pro predictis finem remissionem et quietationem dicte partes invicem. Renunciando.

Div. not. 103, 156.

⁵⁴ Ja također nisam dospio pregledati sve spise de Tollisovog vremena u Dubrovačkom Državnom arhivu, pa će se o njemu još naći podataka.

⁵⁵ Div. not. 104, 1; Z. Kesterčanek, Dubrovačke ljekarne i ljekarnici. Acta pharmaceutica jugoslavica IV, str. 2. Separat. Zagreb 1954.

⁵⁶ (Die XV martij 1518).

Nicola Christichievich ibi presens obligando se et omnia bona sua promisit et convenit magistro Baptiste de conte de Arbis salariato communis Ragusij presenti et acceptanti unum murum de longitudine et latitudine et altitudine quantum placuerit dicto magistro Baptiste omnibus expensis dicti magistri Baptiste. Et tantum dictus Nichola murator ponat manuales et suam magisteriam de sua arte videlicet petris calce carta aqua arena avore. Et teneat ponere murum ad voluntatem dicti magistri Baptiste et finire et laborare ad suam voluntatem. Et teneatur dictus magister Baptista solve

et dare pro singulo miliari ipperperos sex. Obligando se et omnia bona sua dictus Nicola murator promisit mantenere dictum laborerium quantum erit conservare . . .

Div. not. 94, 35'.

⁵⁷ Div. not. 104, 41', 58'.

⁵⁸ Ibidem 106.

⁵⁹ 4 decembris 1539.

Magister Baptista de Arbo fusor bombardarum comunis rhasusij sponte pro annis septem proxime futuris conduxit et accordavit ad illius servitia Antonium Thomovich de Lissaz de premorie . . .

Div. not. 106, 41'.

⁶⁰ P. Skok, Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima, str. 61. Zagreb 1950.

⁶¹ Die ultimo iulij 1507.

Baptista delle tolle de Arbis bombarderius et salariatus comunis Ragusij conduxit et achordavit Joannem quondam perchi de Martignola presentem et acceptantem in famulum et servitium sibi in sua arte pro annis sex proxime futuris. . . .

Div. not. 86, 141'.

⁶² februarij 1516.

Magister Baptista bombarderius comunis Ragusij de Arbi de Conte aliter delle Tolle conduxit et achordavit Ioanem quondam pierchi de Martignola de Arbi presentem et acceptantem pro annis quatuor proxime futuris. Qui Ioannes promisit stare et habitare toto dicto tempore cum dicto magistro Baptista et ad eius mandata et servitia et illi obedire . . .

Div. not. 92, 173.

⁶³ Die XXII decembris 1515.

Baptista de Conte de Arbi bombarderius et salariatus conduxit et acordavit Franciscum Antonij Gasparis aromatario de Bergamo presentem et acceptantem pro annis decem proxime futuris. Qui Franciscus promisit stare et habitare toto dicto tempore annorum decem cum dicto magistro Baptista bombarderio . . . Viceversa dictus Magister Baptista promisit tenere secum dictum Franciscum famulum ed docere artem suam fideliter . . .

Div. not. 92, 154.

⁶⁴ (Die XXVIII° aprilis 1518) magister Baptista de Comitibus bombarderius de cherso (!) salariatus comunis Ragusij conduxit et acordavit Jvanum Millisich de Molino cum consensu et voluntate Milisse presentis dicti Ivani ibidem presentis et consentientis pro annis quinque continuis et proxime futuris. Et Ivanus ibi presens promisit toto dicto tempore annorum quinque stare et habitare cum dicto magistro Baptiste sui patrono et ab eo non descendere dicto tempore duraturi nec furari necque furari volentibus sentire. Sed esse bonus et fidelis famulus . . .

Div. not. 94, 51.

⁶⁵ Die XVI martij 1523.

Juan de Perco de Martignola de Arbo servitor magistri Baptiste de conte de le Tole de arbo bombardarij salariati communis Ragusij ad interrogationem dicti magistri Baptiste ibi presentis confessus fuit se esse debitorem dicti magistri Baptiste per obligationem jam pridem factam de ducatos viginti sex grossos XIII de qua constat in debitis notariae in 1516 die XII januarij a carta 171.

Div. not. 97, 105'.

⁶⁶ Die XI februarij 1522.

Magister Baptista delle tolle bombarderius conduxit ac accordavit in famulum et pro famulo Vitchum de Arbis presentem et se ac operas suas locantem pro annis decem hinc proxime futuris . . . dictus vero magister Baptista promisit . . . eum docere . . .

Div. canc. 110, 223.

2 martij 1528.

Baptista di Arbe bombardarum magister accordavit in famulum et pro famulo Christichium filium quondam Jacobi Scharefunich de Arbo ibidem presentem pro annis quinque . . .

Div. Canc. 115, 239.

Die 10 octobris 1529.

Magister Baptista de Comitibus de Arbi magister sive funditor artelliarum sive tormentarum magnifice civitatis Rhasusij conduxit et accordavit in famulum et pro famulo Christichium Jacobi Scarafunich de Arbi presentem et acceptantem ac operas suas locantem per annos quinque proxime futuros continuos . . .

Div. Canc. 117, 86.

Die IIII octobris 1529.

Magister Johannes Baptista funditor artellerie magnifici Domini
Rhagusini conduxit et accordavit in famulum et pro famulo
Dominicum Francisci Cazinichij de Arbi presentem et acceptantem
ad operas suas locantem, ad servitio artis sue per annos septem
continuos proxime futuros . . . Div. Canc. 117, 83'

Die III aprilis 1536

Magister Baptista arbensis funditor artagliarie communis Rhagusij sponte conduxit
et accordavit pro famulo et ad servitia sua et sue artis Antonium filium Radossavi
Radmanovich de Draziza . . .

Div. canc. 123, 117.

Die XVI julij 1538

Magister Baptista de Arbis tormentorum funditor sponte et omni milliori modo
conduxit et accordavit ad sua domus et artis servitia per annos octo continuos Juanum
Stiepanovich de Cuttova . . .

Div. canc. 124, 291

Die III julij 1539

Magister Baptista de Arbo funditor artigliarum domini Rhagusij sponte con-
duxit et accordavit pro famulo et ad servitia sua et sue artis Lucam Florij de Rhagusio
presentem et acceptantem pro annis qinque . . . et . . . dictum Lucam . . . artem suam
docere . . .

Div. canc. 125, 199'

⁶⁷ 6 junij 1520.

Johannes Baptista de Comite bombarderius salariatus etiam dicti comunis . . .

Div. not. 95, 103'.

⁶⁸ G. Praga, o. c. str. 10.

⁶⁹ Div. not. 104, 66.

Juraj Branković je vjerojatno identičan s »majstorom Jurjem iz Raba protomaj-
storom kamenoloma u Dubrovačkoj Rijeci«, kojeg spominje slijedeći dokumenat: Die
primo maij 1530. Ser Seraphinus Ors. de Zamagno volens construere atque conficere tres
fenestras atque portam unam de petra vina super sua fabrica sive domo posita in Bielo
pro dictis fenestris atque porta conficiendis atque laborandis cum scarpello, venit ad
accordium et pactum cum infrascriptis lapicidis videlicet magistro Georgio de Arbi protho
petrarij Omble et magistro Michaelle de Corcula in hunc modum videlicet quia prestati
duo magistri super se et omnibus bonis suis in solidum et ad melius tenendum promi-
serunt tres fenestras de petra vina fabricare et perficere cum toto magisterio de scarpello
altitudinis brachiorum duorum cum $\frac{1}{2}$ et latitudinis brachiorum duorum sive brachij
unius cum tribus quartis. Item unam portam dicte petre altitudinis brachiorum qua-
tuor et latitudinis brachiorum duorum cum uno quarto pro ut est porta staccioni ubi
solvitur gabella vinorum ante palatium. Quas tres fenestras et portam promiserunt
facere simplices et sine aliquo bastono vel intaglio . . .

Div. Canc. 118, 35

Juraj je dakle klesao arhitektonske dijelove. Vidi o njemu i C. Fisković, Naši
graditelji i kipari 15.—16. stoljeća u Dubrovniku, str. 34. U Dubrovniku su u prvoj
polovici 16. stoljeća imali svoju radionicu i bačvari Nikola Šimunov i sin mu Šimun
Nikolin iz Raba (Div. Canc. 99, 98).

Još jedan dokumenat nazivlje Jurja Brankovića klesarom:

Die XXX aprilis 1535

Magister Georgius Brancovich lapicida et ad presens ingeniarius etiam salariatus
communis Rhagussi . . . confessus fuit . . . verum esse debitorem . . . q. d. Jacobi de
Marinellis, civis olim et habitatoris Arbi . . .

Div. canc. 122, 184'

Juraj Branković spominje se kao magister Georgius de Arbis ingeniarius i u
travnju 1538. god. pri procjeni klesarskih radova poznatog kipara Luke Paskojevića
u Dubrovniku, koju nije izvršio zbog zaposlenosti (Div. canc. 124, 227.). Prema tome
se vidi da je on ostao dulje vremena u službi Republike, iako o tome do sada nema
podataka.

⁷⁰ Div. not. 106, 214³.

⁷¹ L. Beritić, o. c. (14) str. 61-62.

⁷² Ultimo maji 1538.

Hiella relicta quondam Jacobi filij magistri Baptiste de arbo fusoris bombardarum . . .

Div. not. 105, 82.

⁷³ Prema saopćenju konzervatora Davora Domančića, na zvonu Gradskog sata, pod reljefom Marije i sv. Vlaha, je glava meduze poput one na Zelencima, ali Zelenci su po vrsnoći mnogo lošiji i ne može ih se obzirom na datum i vrsnoću ukrasa smatrati Ivanovim radom. Na zvonu Dominikanskog zvonika, potpisanom od Rabljanina, su likovi sv. Tome Akvinskog i sv. Dominika, a ukrasi su mu skoro isti kao na Gradskom zvonu.

⁷⁴ Uporedi s lijepim kamenim ormarom u zidu sakristije dubrovačke dominikanske crkve.

⁷⁵ C. Fisković, Umjetnost i umjetni obrt u Splitu XV—XVI. Marulićev zbornik str. 141, 160. Zagreb 1950.

⁷⁶ Die XVIII maji 1514.

Alovisius Jo. de Luga Mediolanensis caldarius ex una parte et Bartolomeus franc. de Beraia stagnarolus ex altera parte de et pro omnibus et singulis diferentijs quos simul habent de una societate et de omnibus depentiis ab ea compromesserunt et compromissum fecerunt in Baptistam della tolle bombardarium et franciscum Mizatovich sensale presentes et acceptantes tanquam dictarum partium arbitros arbitratores comunes amicos et amicales compositores cum ampla potestate super dictis diferentijs dicte societatis et de depentijs ab illa audiendi intelligendi cognoscendi iudicandi sentenciandi . . .

Div. not. 91, 153.

⁷⁷ Die XXVIII° januarij 1522.

Tutores Jacobe filie Michaelis quondam magistri Pasqualis Ingenarij salariati comunis Ragusij videlicet magister Baptista bombardarius et Johannes Marini Spulich

Div. not. 96, 105³.

Résumé

JEAN DE RAB

Dans son étude l'auteur cite quelques documents d'archives qui nous permettent de voir la République de Dubrovnik du XVI. e siècle fondant à l'époque de la floraison de son commerce maritime, des canons pour ses bateaux dans la même ville de Dubrovnik et dans l'île de Šipan où elle possédait un de ses chantiers navals. Ces canons ont été fondés par les fondeurs Radoslav Stojanović, Luka Milišić, Radovan Radi-bratović et autres. A ceux-ci de même qu'aux fondeurs de la ville de Hvar plusieurs armateurs commandaient des bombardes smeriglie et falconetti.

Parmi les fondeurs de canons se distingue le fondeur en style Renaissance Jean de Tollis originaire de l'île de Rab en Dalmatie. Il ornait ses oeuvres de reliefs en style Renaissance et de vers classiques, puis il les exportait en Sicile, en Apulie et en Espagne. Il acquit de la réputation mondiale. L'auteur publie ici quelques nouvelles données sur les travaux de J. de Tollis dans la République de Dubrovnik, et sur sa vie et son nom.

Sl. 1 — Ivan Rabljanin: Detalj sa zvona na zvoniku dominikanaca
u Dubrovniku

Sl. 2. — Ivan Rabljanin: Detalj sa zvona na zvoniku dominikanaca u Dubrovniku